

Jihočeská univerzita v Českých
Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Bakalářská práce

**Zážitkově pedagogické učení a jeho realizace u osob s tělesným
postížením**

Autor práce: Kateřina Plojharová

Vedoucí práce: Ing. Renata Švestková, Ph.D.

4.5. 2011

Abstract

The topic of my bachelor degree thesis was the experience-based learning and its implementation for persons with physical disabilities.

In the theoretical part of my bachelor degree thesis I focused on the history of physical handicaps in Bohemia, on health and physical disabilities, on education and rights of persons with physical disabilities, experience-based learning and its elements and on non-governmental non-for-profit organizations.

In the practical part of my bachelor degree thesis I focused on the definition of the objectives, methods and results. The first objective of the practical part was to map the offer and realization of free-time activities for people with disabilities in the South Bohemian region. The second objective was to inquire selected non-governmental non-for-profit organizations whether they provide any experience-based activities. The method of the research was a quantitative survey using the method of inquiry with a questionnaire developed specifically for the purpose. The survey was performed in March and April 2011 in non-governmental non-for-profit organizations that deal with free-time activities of persons with physical disabilities in the South Bohemian region. The total number of non-governmental non-for-profit organizations we approached was 15 and the number willing to participate was 8. The results of the survey have shown that five out of the eight non-governmental non-for-profit organizations realize free-time activities for persons with physical disabilities, while one of them performs such activities only marginally and on a one-off basis, two organizations deal with a different kinds of disabilities and one deals with consulting. Free-time activities that focus on experience-based learning are realized by DC ADRA, the 1st center for people with disabilities South Bohemia, Family Center Rozárka and the Association Handicapped Child. The set objectives have been achieved. The discussion contains an analysis of the results and a comparison of the results with the theory. The conclusions summarize the entire bachelor degree thesis.

The thesis presents an integrated overview of non-governmental non-for-profit organizations in the South Bohemian region that work with person with physical disabilities and realize activities focusing on experiences.

Prohlašuji, že svojí bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to – v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 4. 5. 2011

Podpis studenta

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Renatě Švestkové, Ph.D. za pomoc, cenné rady a vstřícný přístup. Za poskytnutí informací a spolupráci děkuji nestátním neziskovým organizacím v Jihočeském kraji.

Obsah

1. Současný stav	8
1.1 Historie.....	8
1.2 Zdravotní postižení	10
1.2.1 Tělesné postižení.....	12
1.3 Psychologické aspekty tělesného postižení	17
1.4 Výchova a vzdělávání osob s tělesným postižením.....	19
1.5 Práva osob s tělesným postižením	21
1.6 Historie zážitkové pedagogiky v České republice.....	23
1.7 Zážitkově pedagogické učení.....	26
1.7.1 Prvky zážitkově pedagogického učení.....	28
1.8 Nestátní nezisková organizace.....	31
2. Cíl práce	34
3. Metodika	35
3.1 Charakteristika souboru	36
4. Výsledky	37
4.1 Základní údaje o respondentech	37
4.2 Výsledky dotazníkového šetření.....	40
5. Diskuse	51
6. Závěr	56
8. Klíčová slova	63
9. Přílohy	64

Úvod

V průběhu českých dějin, byly osoby s tělesným postižením vyčleňovány na okraj společnosti, segregovány. Dnes tomu, ale tak není, osoby s tělesným postižením respektujeme, pomáháme jim a integrujeme je do společnosti. Vytváříme pro ně takové životní podmínky, které jim ulehčí život. Mají možnost se vzdělávat, pracovat, navštěvovat volnočasové aktivity, účastnit se aktivit nestátních neziskových organizací, aktivně se zapojovat do celospolečenského dění. V bakalářské práci s názvem „Zážitkově pedagogické učení a jeho realizace u osob s tělesným postižením“ se zaměřím na nestátní neziskové organizace působící v jižních Čechách, které mohou ve svém volném čase navštěvovat a využívat jejich nabídky.

V teoretické části nabídnu ucelený přehled o tělesném postižení. Tělesné postižení spadá do speciální pedagogiky, společně s mentálním, zrakovým, sluchovým a kombinovaným postižením, které se projevuje poruchami nosného a pohybového aparátu. Do tělesného postižení spadá např. dětská mozková obrna, ortopedická, neuromuskulární a svalová postižení. Dále se budu věnovat otázkám zážitkově pedagogického učení což jeden z moderních směrů pedagogiky. Je využíván nejen u osob zdravých, ale právě také u osob postižených. Řada nestátních neziskových organizací realizuje aktivity zaměřené na zážitek, využívá prvků této pedagogiky při organizaci zážitkových kurzů, výletů za kulturou. Rozvíjí osobnost, socializuje jedince do kolektivu, nabízí dobrodružství, zážitky, prožitky, odklon od každodenního stresu a shonu. Člověk je tvor, který se vyvíjel v přírodě a rád by se měl do přírody vracet a prožít zde nezapomenutelné zážitky.

V praktické části bakalářské práce se zaměřím na zmapování nestátních neziskových organizací věnující se osobám s tělesným postižením, které pořádají volnočasové aktivity zaměřené na zážitek.

Téma bakalářské práce jsme si vybrala, protože je mi tělesné postižení velmi blízké a v budoucnu bych chtěla s osobami s tělesným postižením pracovat. Během studia jsem absolvovala praxi v zařízení DC Arpida, kde mě práce s osobami a tělesným a kombinovaným postižením nadchla. Bakalářská práce by měla nabídnout laický a

odborný ucelený přehled o neziskových organizacích, které pracují s osobami s tělesným postižením a realizují aktivity zaměřující se na zážitek.

1. Současný stav

1.1 Historie

Vztah společnosti k osobám s tělesným či zdravotním postižením se vyvíjel v závislosti na její struktuře, na stupni myšlení, na morálce a na normách společenského života. „*V jednotlivých obdobích i v jednotlivých zemích byl velmi rozdílný podle původu a sociálního postavení postižených osob.*“¹ Ve vývoji společnosti lze charakterizovat několik stádií, mezi které patří **stádium represivní**, kde nebyly vytvořeny pevné mravní normy, tělesně a zdravotně postižení byli fyzicky likvidováni a vylučováni. **Ve stádiu charitativní péče** se díky náboženství mění postoj k osobám s postižením, vznikají kláštery, špitály, chorobince a chudobince, které poskytují pomoc nemocným či postiženým. **Ve stádiu humanitní péče** jsou snahy o navrácení antické vzdělanosti, do tohoto období bychom zařadili Jana Ámose Komenského, který řekl všeobecné a všestranné vzdělání pro všechny lidi, bez rozdílu. **Ve stádiu rehabilitační a preventivní péče** vznikají rehabilitační ústavy pro pohybově postižené a klade se důraz na prevenci.²

K významným osobnostem věnující se osobám s tělesným postižením patří Rudolf Jedlička, František Bakule, Augustin Bartoš a Jan Chlup. **Prof. MUDr. Rudolf Jedlička** se narodil roku 1869 a zemřel roku 1926. Za svého působení přispěl vlastními prostředky k vybudování našeho prvního ústavu pro tělesně postižené děti v Praze na Vyšehradě roku 1913. Dnes se tento ústav jmenuje Jedličkův ústav a škola a najdeme ho na samém místě, jako byl založen. V ústavu pro děti s tělesným postižením Prof. MUDr. Rudolf Jedlička zajišťoval chod léčeného oddělení. Prosadil, aby v čele ústavu pro děti s tělesným postižením stál pedagog. O Prof. MUDr. Rudolfu Jedličkovi můžeme říci, že poprvé v naší historii vytvořil teoretickou koncepci komplexní rehabilitace dětí tělesně postižených, a také jí realizoval v ústavu. Postupně se stal

¹ RENOTIÉROVÁ M., *Somatopedické minimum In. Vývoj vztahu společnosti k tělesně a zdravotně postiženým*. 1. vyd. Univerzita Palackého Olomouc:2002.s. 9. ISBN 80-244-0532-6.

² RENOTIÉROVÁ M., *Somatopedické minimum In. Vývoj vztahu společnosti k tělesně a zdravotně postiženým*. 1. vyd. Univerzita Palackého Olomouc:2002.s. 9-12. ISBN 80-244-0532-6.

Jedličkův ústav vzorem pro budování všech našich dalších ústavů pro tělesně postižené.³ **František Bakule** se narodil roku 1877 a zemřel 1957. Za svého působení byl ředitelem Jedličkova ústavu, pedagogem usilujícím o činnost školy s nárokem na uplatnění dětské aktivity, hledal nové vyučovací metody, vhodné pomůcky, střídal pobyty dětí ve třídách s pobytem v dílnách a snažil se o principy volné výchovy a volné kázně prolínat.⁴ **Augustin Bartoš** se narodil roku 1888 a zemřel roku 1969. Za svého působení byl pedagogem, od roku 1920 vedl Jedličkův ústav, zřídil v Jedličkově ústavu dílnu truhlářskou na nábytkové a stavební práce, dílnu krejčovskou, knihařskou, atd., dále zavedl vyučování do ústavní nemocnice, podrobně rozpracoval speciální metodiky psaní, které individualizoval podle schopnosti žáka s tělesným postižením, a na konci svého života se stal lektorem defektologie na Pedagogické fakultě UK v Praze.⁵ **Jan Chlup** se narodil roku 1889 a zemřel roku 1968. Za svého působení byl výpomocným pedagogem, cvičitelem v Sokole, redaktorem župního Věstníku a režisérem robotnického divadla. Po první světové válce začal spolupracovat s O. Joklem v Zemském spolku pro léčbu a výchovu mrzáků na Moravě a ve Slezsku. Cílem bylo vybudovat ústav pro tělesně postiženou mládež. Roku 1919 byl J. Chlup jmenován ředitelem Ústavu pro děti zmrzačené v Brně. V tomto Ústavu působil jako ředitel, pedagog, vychovatel, organizátor a průkopník nových metod výchovné práce a spolupracoval s kolegy z Jedličkova ústavu. Jan Chlup se také pokusil zavést evidenci osob s tělesným postižením. Roku 1945 přijal místo na Ministerstvu obrany, práce a sociální péče v Praze.⁶

Na základě historického vývoje se roku 1956 u nás začal používat pojem somatopedie, který zavedl František Kábele. „*Somatopedie je vědní obor speciálně pedagogický, který se zabývá výchovou a vzděláváním jedinců s tělesným a zdravotní postižením.*“⁷ Somatopedie spolu s dalšími obory jako je etopedie, oftalmopedie,

³ RENOTIÉROVÁ M., LUDVÍKOVÁ L., KOL. *Speciální pedagogika. In. Některé významné osobnosti z historie somatopedie.* 4. vyd. Univerzita Palackého Olomouc: Papírtisk, s.r.o. 2006. s227. ISBN 80-244-1475-9.

⁴ RENOTIÉROVÁ M., LUDVÍKOVÁ L., KOL. *Speciální pedagogika. In. Některé významné osobnosti z historie somatopedie.* 4. vyd. Univerzita Palackého Olomouc: Papírtisk, s.r.o. 2006. s228. ISBN 80-244-1475-9.

⁵ RENOTIÉROVÁ M., LUDVÍKOVÁ L., KOL. *Speciální pedagogika. In. Některé významné osobnosti z historie somatopedie.* 4. vyd. Univerzita Palackého Olomouc: Papírtisk, s.r.o. 2006. s229. ISBN 80-244-1475-9.

⁶ RENOTIÉROVÁ M., LUDVÍKOVÁ L., KOL. *Speciální pedagogika. In. Některé významné osobnosti z historie somatopedie.* 4. vyd. Univerzita Palackého Olomouc: Papírtisk, s.r.o. 2006. s231. ISBN 80-244-1475-9.

⁷ PIPEKOVÁ J. ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky.* 2. rozšířené vyd. Brno: Paido 2006. s. 167. ISBN 80-7315-120-0.

psychopedie, surdopedie, logopedie a specifické poruchy učení tvoří vědní oblast speciální pedagogiky. Somatopedie se skládá z řeckých slov **soma** a **paidea**. Soma v překladu znamená tělo a paidea výchova. „*Předmětem somatopedie je výchova a vzdělávání tělesně postižených, nemocných zdravotně oslabených dětí, mládeže a dospělých, která je zaměřena k jejich socializaci, k celkové přípravě na život ve změněných, většinou ztížených životních podmínkách.*“⁸ **Somatopedickým úkolem** je rozpracovat teorii výchovy a vzdělávání osob s tělesným postižením, zkoumat a ověřovat metody výchovné, didaktické, reedukační, kompenzační, psychorehabilitační a resocializační.⁹

1.2 Zdravotní postižení

Zdravotní postižení je dlouhodobý nebo trvalý stav, který nelze léčbou zcela odstranit, ale lze však nepříznivý dopad zdravotního postižení zmírnit soustavou promyšlených opatření.¹⁰ V defektologickém slovníku najdeme pojem postižení zdravotní vysvětlený jako shrnující označení pro všechny vady či poruchy, defekty či anomálie.¹¹ Pojem postižení můžeme chápat v různém významu, čemuž napomáhá terminologická nejednotnost u nás i ve světě.¹² Např. ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., č. 73/2005 Sb., a zákoně 561/2004 Sb., se užívá termín děti/žáci/studenti se speciálními vzdělávacími potřebami, kam řadíme jedince se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním a jedince nadaní a mimořádně nadaní.¹³ „*Jako postižení (německy Behinderung, anglicky handicap) se považuje takové poškození nebo omezení/snížení výkonu, znevýhodnění, které brání určitému jedinci částečně nebo úplně splnit roli,*

⁸ RENOTIÉROVÁ M., LUDVÍKOVÁ L., KOL. *Speciální pedagogika. In. Některé Základní terminologie somatopedie, její pojetí.* 4. vyd. Univerzita Palackého Olomouc: Papírtisk, s.r.o. 2006. s.209. ISBN 80-244-1475-9.

⁹ RENOTIÉROVÁ M., LUDVÍKOVÁ L., KOL. *Speciální pedagogika. In. Některé Základní terminologie somatopedie, její pojetí.* 4. vyd. Univerzita Palackého Olomouc: Papírtisk, s.r.o. 2006. s.210. ISBN 80-244-1475-9.

¹⁰ HARTL P., HARTLOVÁ H. *Psychologický slovník.* 1. vyd. Praha: Portál 2000. s. 442. ISBN 80-7178-303-X.

¹¹ EDELSBERGR L. A KOL., *Defektologický slovník.* 3. upravené vyd. Jinočany: Nakladatelství H&H 2000. s. 272. ISBN 80-86022-76-5.

¹² JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska. In..Dítě se zdravotním postižením.* 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.37. ISBN 80-7254-730-5.

¹³ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty In Základní terminologické pojmy.* 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006.s. 13. ISBN 80-7315-134-0.

... která by mu příslušela vzhledem k jeho věku, pohlaví a socio – kulturním faktorům.“¹⁴
Postižení se dříve vnímalo jako kategorie, kde byl diagnostikován defekt a podle druhu a stupně postižení následovalo opatření. Dnes se postižení vnímá jako dimenze, určitý rozměr života.¹⁵

Roku 2001 přijala Česká republika Mezinárodní klasifikaci funkčních schopností, disability a zdraví. Tato klasifikace opouští pojem handicap, který vnímala jako matoucí, zavádějící a místo něj zavádí pojem restringovaná participace. Restringovaná participace v překladu znamená omezená účast. Participace je vnímána jako snížení aktivity, která je pro jedince omezující, restringující právě v té aktivitě, která je pro něj důležitá ve vztahu k sociálnímu prostředí.¹⁶ Jak si u odborníků můžeme všimnout, pojem restringovaná participace, se moc nepoužívá, častěji však používají pojem „handicap“ nebo „postižení“ což je pro ně lehčí ve psaní, tak v řeči. Dále se setkáváme s pojmy impairment, disability, handicap, vada, omezení a postižení jsou pojmy, které se vztahují k tělesnému postižení.¹⁷

Impairment znamená v překladu vada, poškození, ztráta nebo abnormalita psychologických, fyziologických nebo anatomických struktur nebo funkcí.¹⁸

Disability znamená v překladu omezení, neschopnost nebo chybění schopností provádět určitým způsobem aktivity, které se považují u lidí za normální.¹⁹

Handicap znamená v překladu postižení, za které se považuje takové poškození nebo omezení/snížení výkonu, znevýhodnění, které brání určitému jedinci částečně nebo úplně splnit roli, která by mu příslušela vzhledem k jeho věku, pohlaví, socio- kulturním faktorům.²⁰

Vada neboli poškození znamená vady podpůrného a pohybového aparátu, poškození jiných orgánových systémů, podstatné somatické změny deformace.²¹

¹⁴ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty In Základní terminologické pojmy..* 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006.s. 19. ISBN 80-7315-134-0.

¹⁵ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska.In. Dítě se zdravotním postižením.* 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.36. ISBN 80-7254-730-5.

¹⁶ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska.In. Dítě se zdravotním postižením.* 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.37. ISBN 80-7254-730-5.

¹⁷ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska.In. Dítě se zdravotním postižením.* 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.37. ISBN 80-7254-730-5.

¹⁸ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty In.* 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s. 20. ISBN 80-7315-134-0.

¹⁹ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty In.* 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s. 20. ISBN 80-7315-134-0.

²⁰ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty In.* 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s. 18. ISBN 80-7315-134-0.

²¹ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty In.* 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s. 20. ISBN 80-7315-134-0.

Omezení neboli snížení výkonu znamená kvantitativní omezení a kvalitativní změny pohybového výkonu, měřeno vzhledem k normální výkonnosti v závislosti na věku a vzhledem k životnímu prostředí.²²

Postižení znamená trvalé podstatné působení na kognitivní, emocionální a sociální výkon, ztížená sociální interakce, neúplné nebo chybějící přebírání společenských rolí, které odpovídají věku a pohlaví.²³

1.2.1 Tělesné postižení

Užívání pojmu **tělesné postižení** nemá dlouholetou tradici. Na začátku 20. století se teprve objevila kritika dosud užívaného pojmu mrzák, mrzáček, zmrzačely nebo krüppel. Tyto pojmy se začali po roce 1925 nahrazovat pojmem tělesné postižení, ale k prosazení změny došlo až ve 40. letech 20. století a zejména po 2. světové válce. Ani dnes nejsou diskuse o terminologii u konce.²⁴

Tělesné postižení neboli somatické postižení řadíme společně s mentálním, zrakovým a sluchovým postižením, s vadami řeči, s autismem, s kombinovaným postižením a vývojovými poruchami učení a chování do forem zdravotního postižení.²⁵ Podle Fischera a Škody, kteří vychází z M. Vítkové je tělesné postižení chápáno jako vada pohybového a nosného ústrojí, tj. kostí, kloubů, šlach i svalů a cévního zásobení, jakož to i poškození nebo porucha nervového ústrojí, které se projevují porušenou hybností.²⁶ Takto chápe tělesné postižení i Jankovský ve své publikaci Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením. Tělesné postižení může vznikat na základě dědičnosti, úrazu, nemoci a podle toho je dělíme na získané či vrozené postižení. U vrozených postižení může být příčinou prodělání různých infekcí matky, nedostatek vitamínů, rentgenové ozáření, užívání drog a alkoholu během těhotenství a dědičnost. Získaná postižení mohou vzniknout v jakémkoliv věkovém

²² VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty* In. 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s. 20. ISBN 80-7315-134-0.

²³ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty* In. 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s. 20. ISBN 80-7315-134-0.

²⁴ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty* In. 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s. 25. ISBN 80-7315-134-0.

²⁵ FISCHER, S., ŠKODA J., *Speciální pedagogika: Edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. In. Problematika edukace a rozvoj osob se somatickým znevýhodněním.* 1.vyd. Praha: Triton 2008. s. 33. ISBN 978-80-7387-014-0.

²⁶ FISCHER, S., ŠKODA J., *Speciální pedagogika: Edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním. In. Problematika edukace a rozvoj osob se somatickým znevýhodněním.* 1.vyd. Praha: Triton 2008. s. 34. ISBN 978-80-7387-014-0.

období buď jako následek úrazu či nemoci.²⁷ Mezi tělesné postižení řadíme dětskou mozkovou obrnu (DMO), svalové onemocnění, neuromuskulární onemocnění a ortopedická postižení. K tělesnému postižení se mohou přidružit i jiná postižení jako je epilepsie, mentální retardace, vady sluchu, zraku či řeči. Přidružená postižení mohou snížit úroveň soběstačnosti a zvýší tak nárok na péči o osobu s tělesným postižením.²⁸

Dětská mozková obrna (DMO) je nejčastější, závažné, centrální postižení. DMO vzniká před porodem, při porodu nebo brzy po něm. *“DMO je definována jako syndrom nepokračujícího postižení nezralého mozku.”*²⁹ U tohoto postižení je dominantní motorické postižení a k němu se mohou přidružovat další postižení.³⁰

Typické znaky u DMO:

- Tělesná neobratnost (jemná motorika)
- Nerovnoměrný vývoj
- Zvýšená pohyblivost, neklid
- Nesoustředěnost
- Nedokonalost vnímání
- Nedostatečná představivost
- Střídání nálad
- Opožděný vývoj řeči
- Vady řeči.³¹

U DMO rozlišujeme dvě formy:

- **Spastická forma** dětské mozkové obrny se člení na:
 - *diparetickou* (kde jsou postiženy dolní končetiny, ale může dojít i k postižení horních končetin, ale méně často),

²⁷ RENOTIÉROVÁ M., LUDVÍKOVÁ L., KOL. *Speciální pedagogika. In. Některé základní terminologie somatopedie, její pojetí.* 4. vyd. Univerzita Palackého Olomouc: Papírtisk, s.r.o. 2006. s.209. ISBN 80-244-1475-9.

²⁸ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska.* In. *Dítě se zdravotním postižením.* 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.40-54 . ISBN 80-7254-730-5.

²⁹ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty In. Obrny centrální a periferní 2. rozš. a přeprac. vydání.* Brno: Paido 2006. s. 41. ISBN 80-7315-134-0.

³⁰ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty In. Charakteristika nejčastějších pohybových postižení.* 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s.212 ISBN 80-7315-134-0.

³¹ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty In. Obrny centrální a periferní. 2. rozš. a přeprac. vydání.* Brno: Paido 2006. s.44. ISBN 80-7315-134-0.

- *hemiparetickou* (kde je postižení jedné poloviny těla),
- *kvadruparetickou* (zde jsou postiženy všech čtyř končetin).³²
- **Nespastická forma** dětské mozkové obrny se člení na:
 - *hypotonickou*, která je centrálního původu,
 - *extrapyramidovou*, která se projevuje atetoidní dyskinézi, grimasování, hadovitá hyperkinéze hlavy, trupu i končetin. K léčbě DMO se používá léčebná rehabilitace zejména Vojtova metoda a Bobathova terapie.³³

Léčba u DMO

Při léčbě DMO je nejdůležitější včasnost léčby a týmová spolupráce. Klade se důraz na léčebnou terapii, kde se věnuje pozornost jemné motorice, grafomotorice, rozvoji řeči, držení těla, správnému lezení atd. Dále se využívá léčebná rehabilitace a to zejména Vojtova metoda a Bobathova terapie.³⁴

Vojtova metoda je velice exaktní a rozšířená metoda. Základem jsou dva prvky: reflexní plazení a reflexní otáčení. Vojtova metoda nám umožňuje aktivaci CNS, vycházející z vrozeného programu CNS, který je u dítěte s DMO blokován.³⁵

Bobathova terapie je pro děti s DMO. Je založena na relaxaci (uvolnění) svalového napětí pomocí polohových a pohybových reflexů, uvedením celého těla nebo jeho částí do tzv. reflexně inhibičních poloh.³⁶

Svalová a neuromuskulární onemocnění jsou další onemocnění, které jsou závažné a mají rozsáhlou problematiku.

Příznaky:

- slabost,

³² JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. In. *Dítě se zdravotním postižením*. 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.40-54 . ISBN 80-7254-730-5.

³³ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. In. *Dítě se zdravotním postižením*. 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.40-54 . ISBN 80-7254-730-5.

³⁴ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty*. In. *Obrny centrální a periferní*. 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s.44. ISBN 80-7315-134-0.

³⁵ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. In. *Výchova a vzdělávání pohybově postižených jako součást ucelené (komprehensivní) rehabilitace..* 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.22. ISBN 80-7254-730-5.

³⁶ RENOTIÉROVÁ M., LUDVÍKOVÁ L., KOL. *Speciální pedagogika. In.Základní terminologie somatopedie, její pojetí..* 4. vyd. Univerzita Palackého Olomouc: Papírtisk, s.r.o. 2006. s209. ISBN 80-244-1475-9.

- hypotonie,
- atrofie svalové hmoty,
- bolesti svalů,
- změna konzistence svalu,
- poruchy čítí (vnímání doteku, bolesti, tlaku, tahu, polohy, tepla, chladu)³⁷,
- poruchy chůze.³⁸

Mezi svalová onemocnění řadíme:

- *Myopatii* – tento termín znamená poškození svalového vlákna, onemocnění se projevuje poruchou hybnosti, která se nachází ve svalu, příčina je různá např. genetického původu, exogenní faktory, nádory.
- *Progresivní svalovou dystrofií* – řadíme mezi nejčastější onemocnění, u kterého dochází k degeneraci svalových vláken příčně pruhovaného svalstva a dochází k jeho náhradě tukovou tkání nebo neplnohodnotným vazivem.
- *Duchennovu svalovou dystrofií* – onemocnění je jedním z typů muskulárních dystrofií, je dědičná a postihuje mužské pohlaví. Projevuje se úbytkem svalstva, první projevy se objevují ve 2 až 3 roce života, častými pády, kachní chůzí, problém při vstávání ze země.
- *Charcotova Marieova – Toothova choroba* – je řazena do skupiny svalových dystrofií, dochází k postupnému zániku osových vláken a myelinových pochev u periferních nervů.³⁹

Mezi neuromuskulární onemocnění řadíme:

- *Artrogrypózu* – vznikají v rámci myopatií, lézí předních rohů míšních nebo motorických kořenů, charakteristické jsou mnohočetné deformity kloubů (kyčelních, koleních, zápěstních a loketních), a důležitá je intenzivní rehabilitace.

³⁷ VITALION. *Poruchy čítí* [online]. [cit. 2011-02-20]. Dostupné z: < <http://priznaky.vitalion.cz/poruchy-citi/> >.

³⁸ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska. In. Neuromuskulární a svalová onemocnění..* 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.46. ISBN 80-7254-730-5.

³⁹ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska. In. Neuromuskulární a svalová onemocnění..* 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.47. ISBN 80-7254-730-5.

- *Poliomyelitidu* – je infekční onemocnění poškozující šedou hmotu v předních rozích míšních. Od 60 let se u nás toto onemocnění nevyskytuje, protože se zavedla Sabinova vakcína.⁴⁰

Ortopedická postižení – ke známým ortopedickým postižením patří:

- *Vrozené vykloubení kyčlí*
- *Perthesova choroba* - která se projevuje rozpadem kyčelních kloubů.
- *Deformaci páteře* - neboli pokrivení páteře, hovoříme o skolióze.
- *Chondrodytrofie* – trpaslictví, onemocnění vede k poruchám růstu, mají nápadně krátké končetiny, větší hlavu a normální trup.
- *Dysmelie* – je porucha zárodečného vývoje končetin, dělí se na amélii- chybění končetin, fokomélie- končetiny jsou nevyvinuté, mikromélie – končetiny proti tělu neúměrně krátké.
- *Amputace* – je umělé odnětí části nebo celé končetiny či trupu. K amputaci dochází na základě úrazu nebo nemoci (diabetické komplikace).⁴¹

Další somatická postižení - mezi další somatické postižení patří:

- *Mikrocefalie* – je onemocnění projevující se zmenšením obvodu hlavičky
- *Makrocefalie* – je onemocnění projevující se v prvních dvou měsících dvojnásobným zvětšením hlavičky.
- *Hydrocefalus* – onemocnění vznikající tím že v důsledku obstrukce mozkových cest dochází k hromadění likvoru v mozkových komorách, a protože se likvor nemůže vstřebat, dochází ke zvětšení jeho množství na úkor mozkové tkáně.
- *Tuberózní skleróza* – při tomto onemocnění dochází k myelodysplázii a sekundárně k výhřezu meningeálních obalů, nervových kořenů a míchy do dorzálního rozštěpu míchy.

⁴⁰ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska. In. Neuromuskulární a svalová onemocnění. 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.46. ISBN 80-7254-730-5.*

⁴¹ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska. In. Ortopedická a jiná postižení. 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.52-54. ISBN 80-7254-730-5.*

- *Tumory CNS* – v dětském věku jsou nádory primární, a záleží u nich na věku dítěte a malignitě.
- *Stavy po poranění mozku* – jsou důsledkem úrazu hlavy a mozku, nejběžnější úrazem je komoce (otřes mozku), kontuze) zhmoždění mozku a lacerace.
- *Poranění páteře a míchy* – dojde-li ke spinální lézi úplné nastává míšní šok, projeví se úplným ochrnutím, ale také ztrátou reflexů.⁴²

1.3 Psychologické aspekty tělesného postižení

„ *Cesta k pochopení a hodnocení dětí s tělesným postižením je dlouhá*“⁴³ Tělesné postižení se netýká jen samotného dítěte, ale i jeho rodiny. Rodina vždy těžce nese, když se jim narodí dítě s tělesným postižením. Oni očekávají zdravé, čisté a nezkažené dítě a plánují mu skvělou budoucnost. Ale narodí-li se jim dítě s tělesným postižením tak se na samém začátku objevují problémy. Rodiče se tak musí vyrovnat s postižením svého dítěte, měli by ho brát takové jaké je a dávat mu stejnou lásku jako zdravému dítěti.⁴⁴ Myslím si, že je to pro rodinu velice těžké, vyrovnat s postižením, ale stejně tak dítě intaktní tak i dítě s postižením jim může dělat radost a obohatit jejich život o různé zkušenosti.

Jankovský ve své publikaci uvádí reakce rodiny na sdělení o závažném postižení jejich dítěte. Uvádí, že vyrovnání je nelehký proces a má charakteristický průběh. Jako první problematiku vyrovnání se, popsala E. Küblee-Ross, která popisuje šest stádií, počínaje iniciálním šokem, přes popření, smlouvání, agresí, depresi až po přijetí postižení svého dítěte.⁴⁵

1. **Iniciální šok:** silná emoční reakce rodičů na sdělení, rodiče prožívají zklamání, deziluze, jsou v tváři v tvář realitě a hledají odpověď na otázku proč.

⁴² JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska. In. Další somatická postižení včetně postižení nervové soustavy.* 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.48-51. ISBN 80-7254-730-5.

⁴³ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty In. Psychologické aspekty* 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s. 97. ISBN 80-7315-134-0.

⁴⁴ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska.In.Psycologická hlediska v péči o děti se zdravotním postižením.* 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.59. ISBN 80-7254-730-5.

⁴⁵ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska.In.Psycologická hlediska v péči o děti se zdravotním postižením.* 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.60. ISBN 80-7254-730-5.

2. **Popření:** rodiče vše vnímají jako omyl, jde o taktiku, nepřipustit si to, hledají jiné odborníky a čekají, že jim řeknou, že jejich dítě je zdravé.
3. **Smlouvání**
4. **Agrese:** zlost, zloba, rodiče obviňují sebe na vzájem, nebo lékaře.
5. **Deprese:** úzkost, rodiče zasáhne hluboký smutek, který se mísí s pocity viny, může docházet k sebeobviňování.
6. **Přijetí:** vyrovnání se, akceptace postiženého jedince.⁴⁶

Ve skutečnosti stádium akceptace nedosáhnou zdaleka všichni rodiče. Pokud nedojde k akceptaci tak dítě s postižením může být frustrováno, méněcenné, odmítané může docházet i k zanedbávání výchovy, také může být dáno do ústavní péče, kde je mu poskytnuta odborná péče.

„*Sledujeme – li děti pozorně, tak nám v postatě samy ukazují, čeho jsou schopni. Odborníci se však musí naučit vnímat možnosti dětí a být otevřeni snahám k podpoře jejich vývoje.*“⁴⁷ V dlouhém procesu se dospělo k novým zkušenostem a pohledům na jedince s tělesným postižením a k vývoji a vývojovým problémům se začalo přistupovat komplexněji.⁴⁸ Podle Fischera a Škody, kteří uvádí ve své publikaci dva psychologické aspekty tělesného postižení: **1.** nedostatečnost pohybových kompetencí, **2.** deformovaný zevněšek, ale rozhodujícím faktorem je soběstačnost.⁴⁹

⁴⁶ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. In. *Psychologická hlediska v péči o děti se zdravotním postižením*. 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.60. ISBN 80-7254-730-5.

⁴⁷ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty* In. *Psychologické aspekty* 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s. 97. ISBN 80-7315-134-0.

⁴⁸ VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty* In. *Psychologické aspekty* 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. s. 97. ISBN 80-7315-134-0.

⁴⁹ FISCHER, S., ŠKODA J., *Speciální pedagogika: Edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. In. *Problematika edukace a rozvoj osob se somatickým znevýhodněním*. 1.vyd. Praha: Triton 2008. s. 33. ISBN 978-80-7387-014-0.

1.4 Výchova a vzdělávání osob s tělesným postižením

Mezi základní právo všech osob na světě patří právo na vzdělání. U osob s tělesným postižením je důležitá **raná péče, raná podpora či včasná intervence**. Ranou péčí se rozumí funkční systém služeb, který má nejenom dítěti od 0 – 3 let, ale maximálně do 7 let, ale i rodinám umožnit prevenci vzniku postižení, zmírnit nebo dokonce zcela eliminovat a tak dosáhnout bezproblémového začlenění do společnosti. Jankovský podle Kotagala uvádí, že je důležitá včasná aplikace komplexní péče neboť významně ovlivňuje úspěch jak v oblasti terapeutické, tak i v oblasti edukační. A to z toho důvodu, že je mozek malého dítěte velice plastický a je schopen regenerace, ale také kompenzace vzniklého poškození.⁵⁰

Předškolní vzdělávání vymezuje **vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání**. Předškolní vzdělávání navštěvují děti zpravidla od 3 do 6 let. Děti s tělesným postižením mohou využít nabídky služeb speciálně pedagogických center pro tělesně postižené, která v našich podmínkách bývají zřizována většinou při speciální mateřské škole, při speciální základní škole, při střední škole nebo jako samostatná zařízení.⁵¹ Předškolní vzdělávání by mělo podporovat u dítěte rozvoj osobnosti, dále by se mělo podílet na zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a také na osvojení si základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů.⁵² Předškolní vzdělávání všech dětí jako postižených tak bez postižení není součástí povinného vzdělávacího systému.

Wyhláška č. 73/2005 Sb., dělí mateřské školy pro děti tělesně postižené na:

- Mateřská škola pro tělesně postižené
- Mateřská škola speciální
- Běžná mateřská škola

⁵⁰ JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. In. *Výchova a vzdělávání dětí s postižením*. 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.79. ISBN 80-7254-730-5.

⁵¹ RENOTIÉROVÁ M., LUDVÍKOVÁ L., KOL. *Speciální pedagogika. In. Proces výchovy a vzdělávání jedinců s postižením hybnosti v průběhu života*. 4. vyd. Univerzita Palackého Olomouc: Papírtisk, s.r.o. 2006. s236. ISBN 80-244-1475-9.

⁵² JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. In. *Výchova a vzdělávání dětí s postižením*. 2.vyd. Praha: Triton 2006.s.80. ISBN 80-7254-730-5.

Speciální vzdělávání dle vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných je zajišťováno žákům se zdravotním postižením formou individuální integrace, formou skupinové integrace nebo ve škole zřízené pro žáky se zdravotním postižením nebo kombinací forem. **Individuální integrací** se rozumí vzdělávání žáka v běžné škole nebo ve speciální škole, která je určena pro jiný druh postižení. „**Skupinovou integrací** se rozumí vzdělávání žáka ve třídě, oddělení nebo studijní skupině zřízené pro žáky se zdravotním postižením v běžné škole nebo ve speciální škole určené pro žáky s jiným druhem zdravotního postižení.“⁵³

Vyhláška č. 73/2005 Sb., dělí speciální školy pro žáky tělesně postižené na:

- Základní škola pro tělesně postižené
- Základní škola praktická
- Základní škola speciální
- Běžná základní škola
- Střední škola pro tělesně postižené – střední odborné učiliště pro tělesně postižené, odborné učiliště pro tělesně postižené, praktická škola pro tělesně postižené, gymnázium pro tělesně postižené a střední odborná škol pro tělesně postižené
- Odborné učiliště
- Praktická škola⁵⁴

Individuální vzdělávací plán (IVP), který vymezuje vyhláška č. 73/2005 Sb., se stanovuje v případě potřeby především pro individuálně integrovaného žáka, žáka s hlubokou mentální retardací nebo také pro žáka skupinově integrovaného nebo pro žáka speciální školy. IVP vychází ze školního vzdělávacího programu školy, z vyšetření

⁵³ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných* [online]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>>.

⁵⁴ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných* [online]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>>.

speciálně pedagogického, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením a z vyjádření zákonného zástupce. IVP je součástí dokumentace žáka, a je zpravidla vypracován před nástupem žáka do školy. Za vypracování IVP odpovídá ředitel školy, vypracovává se ve spolupráci se školským poradenským zařízením, se zákonným zástupcem žáka nebo se zletilým žákem.⁵⁵

Asistent pedagoga, kterého vymezuje vyhláška č. 73/2005 Sb., má za hlavní činnost pomoc žákům při přizpůsobení se školním prostředím, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchově a vzdělávání, pomoc při komunikaci se žáky a při spolupráci se zákonným zástupcem žáka.

Počet žáků ve třídě se zdravotním postižením je 6 až 14 žáků a třída pro žáky těžce zdravotně postižené má 4 až 6 žáků.⁵⁶

Osobní asistent, kterého vymezuje zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách. „*Osobní asistence je komplex služeb, jejichž cílem je pomoci člověku se zdravotním postižením zvládnout prostřednictvím osobního asistenta ty úkony, které by dělal sám, kdyby neměl postižení. Poskytuje se bez omezení, místa a času.*“⁵⁷

1.5 Práva osob s tělesným postižením

Do práv týkající se osob s tělesným postižením patří Všeobecná deklarace lidských práv, Evropská sociální charta, Deklarace práv zdravotně postižených osob.⁵⁸

- **Všeobecnou deklaraci lidských práv:** vydala Charta OSN roku 1948 a hlavním cílem je přimět každého jednotlivce i příslušné orgány k prosazování úcty k právům a svobodám občanů prostřednictvím výchovy a vzdělávání.

⁵⁵ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných* [online]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>>.

⁵⁶ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných* [online]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>>.

⁵⁷ *Helpnet.cz* [online]. [cit. 2010-12-20]. Dostupné z: <<http://www.helpnet.cz/telesne-postizeni/služby/osobni-asistence>>.

⁵⁸ *Dobromysl.cz* [online]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné z: <<http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=481>>.

- **Evropská sociální charta:** vydala Rada Evropy roku 1961, a vymezuje a definuje obsah jednotlivých práv a zvláště zdůrazňuje práva určitých kategorií osob vyžadujících zvláštní ochranu.
- **Deklarace práv zdravotně postižených osob:** byla vyhlášena Valným shromážděním OSN roku 1975.⁵⁹

„*Charta práv tělesně postižených vychází z Prohlášení lidských a občanských práv, Všeobecného prohlášení o lidských právech, Evropské konvence lidských práv a Všeobecného zákona o tělesně postižených, vydáno v Paříži v roce 1975.*“⁶⁰ V souladu s těmito dokumenty má každá osoba s tělesným postižením stejná práva a povinnosti jako kdokoliv jiný. Podle ministerstva práce a sociálních věcí je tělesné postižení omezení pohybové aktivity a taková osoba se pak stává ve zvýšené míře závislou na okolí, na svých blízkých i na celé společnosti. Společnost má za úkol napomáhat integraci do běžného života, osobám s tělesným postižením. Osoba s tělesným postižením má plné právo na samostatný život a na nezávislý způsob života, jaký si sami zvolí, dále mají právo na začlenění se do společnosti, mají právo na splnění svých přání a tužeb. Osoby, které chtějí žít v domovech s pečovatelskou službou, má být umožněno vybrat si kvalitní domov, kde budou respektována jejich práva. Osoba s tělesným postižením může žít i v soukromém bytě či domě, který bude pro ně pohodlný, bezpečný a přizpůsobený postižení (bezbariérovost).⁶¹

Práva osob s tělesným postižením:

- „*Každá tělesně postižená osoba má právo na nezávislý výběr způsobu života a na místa, kde chce žít.*“
- „*Jako každá lidská bytost, tak i tělesně postižená osoba chce milovat a být milována. Má plné právo založit vlastní rodinu, rozvíjet ji a zachovávat a působit na rozvoj rodinných a přátelských vztahů*“

⁵⁹ Dobromysl.cz [online]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné z: <<http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=481>>.

⁶⁰ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální služby* [online]. 27.4.2005 [cit. 2010 -12-20]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/841>>.

⁶¹ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální služby* [online]. 27.4.2005 [cit. 2010 -12-20]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/841>>.

- *„Každá tělesně postižená osoba má právo na kvalitní a kvalifikovanou pomoc. Přátelský vztah mezi osobou, která pomoc poskytuje, a osobou, která ji přijímá, musí být založen na vzájemném respektu důvěře a úctě.“*
- *„Postižená osoba má právo na výběr lékaře, který má pečovat o její zdraví. Má právo na pravidelnou informaci o osobní zdravotní situaci a podílet se na všech rozhodováních o sobě.“*
- *„Postižená osoba má plné právo sama se rozhodnout, žít a bydlet v místě, odpovídajícím jejím požadavkům a potřebám.“*
- *„Tělesně postižená osoba má právo na úplné financování technického vybavení a pomoci nutné pro nezávislý život.“*
- *„Tělesně postiženým osobám musí být umožněna komunikace, pohyb a přístup ke společnosti, vzdělání, úřadům, ekonomickým a profesním aktivitám i k aktivitám ve volném čase a ve sportu.“*
- *„Každá tělesně postižená osoba má právo na dostatečný příjem pro zajištění svého pohodlí a spokojeného života.“⁶²*

1.6 Historie zážitkové pedagogiky v České republice

Česká zážitková pedagogika se vyvíjela samostatně, specificky ve zvláštní době a za zvláštních okolností. A tak můžeme považovat tento pedagogický směr za originální český příspěvek do společného duchovního hnutí evropské výchovy. Zážitkové pedagogické učení vychází z ojedinělých kořenů české výchovy v přírodě a navazuje na její nejlepší tradice.⁶³

Pro vznik a rozvoj zážitkové pedagogiky byla důležitým mezníkem práce Jana Amose Komenského. Tuto důležitou postavu našich dějin známe jako učitele národů, prosazujícího celostní rozvoj osobnost, který tvrdil, že je třeba vzdělávat ducha, jazyk i ruku. Doporučoval využití her a hraní při školní výuce a uznával cestování mladých lidí

⁶² MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální služby* [online]. 27.4.2005 [cit. 2010-12-20]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/841>>.

⁶³ HANUŠ, Radek, CHYTILOVÁ Lenka. *Zážitkové pedagogické učení*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. s. 11. ISBN 978-80-247-2816-2.

za účelem vzdělávání a poznání okolního světa. V knize Velká didaktika *didacticus magnus*, která je jeho hlavním dílem poukazuje na propojení teorie a praxe a jednotlivých vyučovacích předmětů, podpory samostatného vzdělávání a řešení problémů, motivovaného vlastním zájmem.⁶⁴

Zájem o přírodu vyústil v českých zemích v polovině 19. století a to založením Sokola v roce a Turistického klubu. K prudkému rozvoji sportů dochází u nás na konci 19. století. V této době zdůrazňují pedagogové a zakladatele různých spolků souvislost mezi sportováním, přírodou a výchovou.⁶⁵

Na začátku 20. století proniká do Čech anglosaská inspirace, v podobě skautského hnutí Baden-Powella.⁶⁶ Skautské hnutí založil angličan Robert Baden – Powel, který byl zkušený voják a důstojník anglické armády. V Čechách zavedl skauting pražský středoškolský profesor Antonín Benjamin Svojsík, který roku 1912 vydává společně s předními českými představiteli kultury, pedagogiky a školství knihu *Základy junáctví*.⁶⁷ Ideálem pro české země se tedy stává anglický skauting a americké hnutí lesní moudrosti, které zde zapustili kořeny, a byly nejrůznějšími způsoby adoptovány na místní podmínky.⁶⁸

Ve 20 letech 20. století se začal používat v junáckém hnutí termín „výchova v přírodě“. Začal se také rozvíjet český a historický fenomén, inspirovaný hlavně americkou literaturou a filmy, a to víkendové táboření v přírodě a tramping. Tramping byl zejména pro mladé lidi, ve kterých vyvolával touhu po přírodě a svobodě. Ve 20 letech se ve světě začali rozvíjet liberální vzdělávací směry, které také ovlivňovali české pedagogy. Docházelo k pořádání letních táborů, vzdělávacích kurzů a experimentálních škol. Výchova v přírodě také pozitivně ovlivnila známého spisovatele, redaktora a pedagoga Jaroslava Foglara, který rozvinul modely, které v mládeži podporovaly romantický vztah k přírodě, a kladl důraz na práci v malých neformálních

⁶⁴ FRANC D., ZOUNKOVÁ D., MARTIN A. *Učení zážitkem a hrou praktická příručka instruktora*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2004. 12 s. ISBN 978-80-251-1701-9.

⁶⁵ FRANC D., ZOUNKOVÁ D., MARTIN A. *Učení zážitkem a hrou praktická příručka instruktora*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2004. 12 s. ISBN 978-80-251-1701-9.

⁶⁶ FRANC D., ZOUNKOVÁ D., MARTIN A. *Učení zážitkem a hrou praktická příručka instruktora*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2004. 12 s. ISBN 978-80-251-1701-9.

⁶⁷ PŘÁDKA, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. In. *Anglický skauting a jeho rozšíření u nás*. 1. vyd. Brno: Masarikova univerzita Pedagogická fakulta, 1999. s. 52. ISBN 80-210-2033-4.

⁶⁸ FRANC D., ZOUNKOVÁ D., MARTIN A. *Učení zážitkem a hrou praktická příručka instruktora*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2004. 12 s. ISBN 978-80-251-1701-9.

skupinách. Nacistická okupace a druhá světová válka násilně zpřetrhala tento vývoj.⁶⁹ Po druhé světové válce byl obnoven společenský život a činnost předválečných organizací.⁷⁰

V roce 1948 se k moci dostala komunistická strana a sovětský vliv infiltroval všechny sféry života a tak následovalo nucené spojení sportovních a mládežnických spolků, demokratické proudy se však nepodařilo nikdy umlčet. Postupně se v této době do školního vzdělávání začleňovali zajímavé prvky turistiky a sportů v přírodě. Začíná se rozvíjet tradice školních výletů, lyžařských sportů, škol v přírodě a letních soustředění. Na Karlově univerzitě vzniká v roce 1953 první katedra zaměřující se na turistiku a sporty v přírodě.⁷¹

Rok 1974 sebou do Československa přinesl první informace o organizaci Outward Bound a bylo zřejmé, že v obou konceptech lze nalézt mnoho podobností. „*Outward Bound je termín užívaný v námořnické angličtině a charakterizuje loď opouštějící jistoty přístavu, kterou čekají rizika a nástrahy plavby po širém moři. Tuto metaforu použil za druhé světové války německý pedagog K. Hahn k pojmenování školy, kterou společně s anglickým rejdařem a obchodníkem Lawrence Holtem založil ve walském přímořském městečku Aberdage (Aberdovey).*“⁷² V této době se také začínají prosazovat různá ekologická hnutí, jejichž činnost také zahrnuje výchovu v přírodě. Nejproslulejší hnutím je hnutí Brontosaurus, který kombinuje ochranu životního prostředí s ekologickou výchovou dětí a mládeže. Organizací, které využívají, již zmiňovanou kombinaci vzniklo více např. Centra ekologické výchovy a Svaz ochránců přírody. Na půdě Socialistického svazu vznikly i přes omezující dohled a tlak komunistického režimu nové experimentální formy výchovy v přírodě.⁷³

V roce 1977 byla založena na popud pedagogů a dobrovolníků Prázdninová škola Lipnice. Prázdninová škola Lipnice společně s fakultou tělesné výchovy a sportu

⁶⁹ FRANC D., ZOUNKOVÁ D., MARTIN A. *Učení zážitkem a hrou praktická příručka instruktora*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2004. 12 s. ISBN 978-80-251-1701-9.

⁷⁰ HANUŠ, R., JIRÁSEK, I. *Výchva v přírodě* In. *Historie pobytu a výchovy v přírodě* 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 1996. s. 31. ISBN 80-7078-381-8.

⁷¹ FRANC D., ZOUNKOVÁ D., MARTIN A. *Učení zážitkem a hrou praktická příručka instruktora*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2004. 12 s. ISBN 978-80-251-1701-9.

⁷² HANUŠ, R., JIRÁSEK, I. *Výchva v přírodě* In. *Historie pobytu a výchovy v přírodě* 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 1996. s. 20. ISBN 80-7078-381-8.

⁷³ HANUŠ, R., JIRÁSEK, I. *Výchva v přírodě* In. *Historie pobytu a výchovy v přírodě* 1. vyd. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 1996. s. 20. ISBN 80-7078-381-8.

Karlovy univerzity začala vytvářet základy moderního a kreativního přístupu k výchově v přírodě. Výsledkem vývoje byla mezinárodní konference, nazvaná „Výchova v přírodě“ a to v říjnu 1989. Na konferenci zazněla ostrá kritika politického systému a byla přijata strategie týkající se dalšího rozvoje výchovy v přírodě v naší zemi. V roce 1989 zasáhla Sametová revoluce veškerý život tehdejšího Československa. Snahou organizací a spolků byla navázat na tradice své činnosti před rokem 1948 a zároveň zachovat pozitivní prvky vývoje posledních čtyřiceti let. Popularitu z volnočasových aktivit má tramping, rozvíjí se cyklistika a fungují ekologické spolky. „*Rozvoj zážitkových programů nadále probíhá pod hlavičkou Fakulty tělesné výchovy a sportu, prázdninové školy Lipnice a mnoha dalších institucí, škol, univerzit, neziskových a nevládních organizací i komerčních firem.*“⁷⁴

1.7 Zážitkově pedagogické učení

Zážitkově pedagogické učení je pedagogický směr, který nemá v České Republice ani v zahraničí jednotou definici ani jednotné označení.⁷⁵ Odborníci zabývající se tímto typem pedagogiky ji ve svých publikacích označují jako zážitková pedagogika, pedagogika prožitku, výchova prožitkem, zážitkové programy nebo výchova v přírodě.⁷⁶ V zahraničí pro označení zážitkově pedagogického učení využívají těchto pojmů experiential education, outdoor education nebo adventure education. Zážitkově pedagogické učení využívá zážitku, prožitku a zkušeností k rozvoji jedince, k předcházení patologických jevů, k sebepoznání a k rozvoji dovedností a schopností. Podle Hanuše, Chytilové klade české zážitkově pedagogické učení důraz především na slova zážitek, prožitek, zkušenost, které jsou vyvolány v procesu dramaturgie, tedy v cíleně plánovaných a uváděných situacích, kde se nejčastěji jako prostředek používají různé podoby fenoménu. Proces je po celou dobu průběhu hodnocen neboli evaluován a zpracováván se snahou dosáhnout co největšího rozvojového potenciálu. Česká

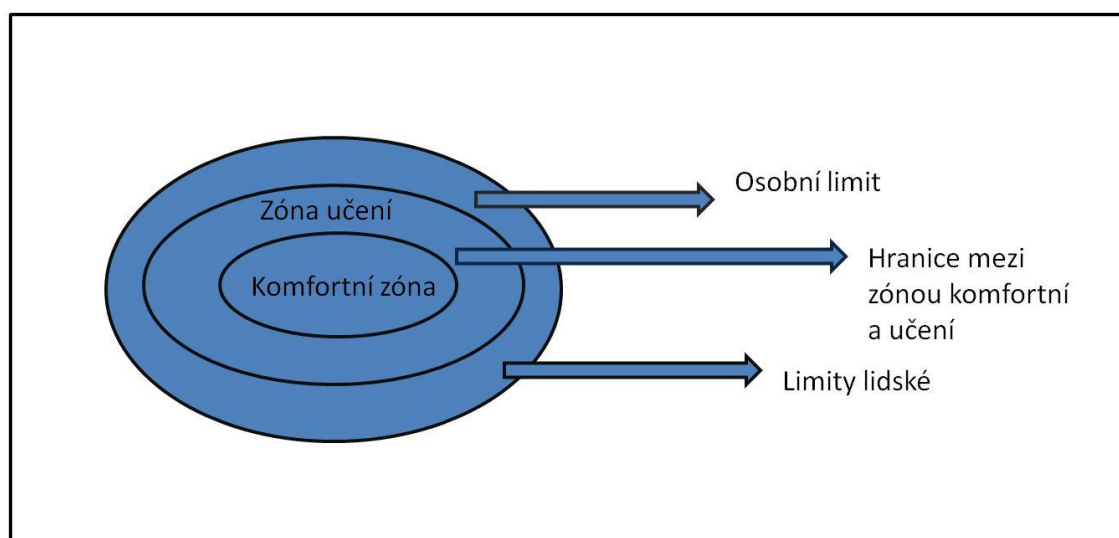
⁷⁴ FRANC D., ZOUNKOVÁ D., MARTIN A. *Učení zážitkem a hrou praktická příručka instruktora*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2004. s. 14. ISBN 978-80-251-1701-9.

⁷⁵ OS – ATMOSFÉRA. *Zážitková pedagogika* [online]. [cit. 2010-09-27]. Dostupné z: <http://www.os-atmosfera.net/?id=zazitkova_pedagogika>.

⁷⁶ HANUŠ, R., CHYTILOVÁ L. *Zážitkově pedagogické učení*. In. *Zážitkově pedagogické přístupy* 1. vyd. Praha: Grada, 2009. s. 87. ISBN 978- 80- 247-2816-2.

zážitková pedagogika je tímto přístupem originální a jedinečná.⁷⁷ „Důležité je však, že zážitková pedagogika se zaměřuje především na dovednosti a postoje a že je postavena na dvou základních principech: učení se prostřednictvím zážitku a rozšiřování komfortní zóny pomocí dobrodružství.“⁷⁸ Co se skrývá za význam pod pojmem zážitek a komfortní zóna? Zážitek každý z nás cítí, ale je ho velice obtížné pojmenovat. Vzniká při aktivitě jako jakási zkušenost, která se dobře uchovává v paměti a dá se dobře využít při výuce.⁷⁹ Komfortní zónu má každý jedinec uchován v sobě, cítí se v ní dobře a bezpečně nejen fyzicky, ale i psychicky. Komfortní zóna (viz obr. č. 1) se dá rozšiřovat a to tím způsobem, že jedinec ze své komfortní zóny vykročí do neznáma, do něčeho nového a buď se k nové situaci otočí zády, nebo to překoná a dojde tak osobnostnímu růstu.⁸⁰

Obr. č. 1: Komfortní zóna

Zdroj:⁸¹

⁷⁷ HANUŠ, R., CHYTILOVÁ L. *Zážitkově pedagogické učení* In. *Zážitkově pedagogické přístupy* 1. vyd. Praha: Grada, 2009. s. 12. ISBN 978- 80- 247-2816-2.

⁷⁸ PELÁNEK, R. *Průručka instruktora zážitkových akcí*. In. *Pedagogické směry* 1. vyd. Praha: Portal, 2008. s. 21. ISBN 978-80-7367-353-6.

⁷⁹ ZA OBZOR. *Co je zážitková pedagogika* [online]. [cit. 2010-09-29]. Dostupné z: <<http://www.zaobzor.cz/pedagogika>>.

⁸⁰ FRANC D., ZOUNKOVÁ D., MARTIN A. *Učení zážitkem a hrou praktická příručka instruktora* In. *Rozšiřování komfortní zóny*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2004. s. 28. ISBN 978-80-251-1701-9.

⁸¹ FRANC D., ZOUNKOVÁ D., MARTIN A. *Učení zážitkem a hrou praktická příručka instruktora* In. *Rozšiřování komfortní zóny*. 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2004. s. 29. ISBN 978-80-251-1701-9.

Zážitkově pedagogické učení využívá přírodu nebo jiné příjemně působící prostředí jako hlavní prostředek k získání zážitků. Z přírody využívá skály, lesy, potoky, řeky, pláně, louky, pole, atd. V zážitkové pedagogice nemáme jen jeden hlavní prostředek, jsou zde i vedlejší prostředky, do kterých patří hry, situace, příběhy, lidská činnost, atd. Pro rozvoj osobnosti, můžeme užít jakýkoliv prostředek, který při správném vytyčení cíle a uvedení situace jím můžeme dosáhnout požadovaných výstupů. Nejdůležitější však je vědomí cíle a orientace prostředků k dosažení předem stanoveného cíle.⁸² Cíle zážitkových akcí mohou být různorodé, záleží na zvoleném druhu programu. Co je nejdůležitější, že zážitkově pedagogické učení si klade za hlavní cíl rozvoj jedince, rozvoj osobnosti v nejrůznějších rozměrech a aspektech.

1.7.1 Prvky zážitkově pedagogického učení

Mezi základní prvky zážitkově pedagogického učení řadíme prožitek, dobrodružství, dramaturgii, hru a reflexi.

Prožitek je v současné době velice populární a je uváděn jak v populárních tak i v seriózních vědeckých pracích. Prožitek je oblíben také laickou veřejností, do které se dostal pomocí komerční sféry, která prožitek a prožitkovost využívá zejména pro zatraktivnění své nabídky různých aktivit, které zasahují do oblasti volného času. Prožitek se posouvá stále více do popředí, zajmu odborníků a ti říkají, že prožitek a prožívání se stává pro dnešní svět problémem, a tak se lidstvo dostává do krize prožívání. Dále nesmíme opomenout, že se tento pojem dostává do centra pozornosti nejenom v pedagogice, ale také v psychologii. V pedagogice se prožitek využívá hlavně v zážitkově pedagogickém učení.⁸³ Slovo prožít se dá rozdělit na předponu „pro“ a „žít“. Předpona „pro“ dává slovu prožít význam aktivní s hodnotou emočního náboje, prožitou skutečností je člověk bohatší o statek.⁸⁴ Prožitek člověka provází od početí až

⁸² HANUŠ, R., CHYTILOVÁ L. *Zážitkově pedagogické učení* In. *Prostředky zážitkové pedagogiky* 1. vyd. Praha: Grada, 2009. s. 110. ISBN 978- 80- 247-2816-2.

⁸³ KIRCHNER J., *Psychologie prožitku a dobrodružství pro pedagogiku a psychoterapii*. 1. vyd. Brno: Computer Press 2009. s.3. ISBN 978-80-251-2562-5.

⁸⁴ HANUŠ, R., CHYTILOVÁ L. *Zážitkově pedagogické učení* In. *Prostředky zážitkové pedagogiky* 1. vyd. Praha: Grada 2009. s.88. ISBN 978- 80- 247-2816-2.

po smrt.⁸⁵ Prožívání člověka je velice důležité k uchopení duševní činnosti a jeho kvalita je podmíněna citovým rozložením jedince. V každém okamžiku lidského života je obsažen prožitek, který je ovlivňován vnějším prostředím.⁸⁶

Dobrodružství máme odvozeno od slova dobrodruh. Tento pojem se dá označit jako zvláštní druh prožívání, který je ovlivněn charakterem situace, dalo by se říci, že má úzký vztah ke skutečnosti, je časově ohraničený, plný napětí a dramatičnosti.⁸⁷ Dobrodružství má charakterové rysy jako je např. nejistota, strach, prožitkovost a obtížnost. Dobrodružství je spojeno s komfortní zónou, pomocí tohoto prvku si komfortní zónu jedinec rozšiřuje. Dobrodružství vyžaduje soustředěnost a pozornost, a vnímáme ho jako překročení individuálních hranic strachu jedince. Strach jedince je běžná a přirozená věc, sloužící k přizpůsobení se nové situaci. Dobrodružství je specifickou součástí všech aktivit v přírodě, mající výchovný charakter a přinášející mimořádný prožitek následně přestavený ve zkušenost. Aktivita jsou dobrovolné, ve volném čase z vlastní vůle, jsou vnitřně motivované nabízející určitý prvek nebezpečí. Dobrodružství bychom neměli spojovat jen s fyzickým prožitkem, ale také se může odehrávat v naší mysli a v našich představách.⁸⁸

Dramaturgie je používána hlavně v oblasti divadla, hudby, filmu, ale v naší práci je spojen se zážitkově pedagogický učením. Dramaturgie se dostala do oblasti tvorby programů v přírodě především skrze Prázdninovou školu Lipnici, která tuto metodiku propracovávala dlouhá léta.⁸⁹ Podle mě je dramaturgie divadelně umělecký směr, který klade cestu k cíli, klade za sebou hry, které na sebe chronologicky navazují, ale nepřekrývají se. Podle Pelánka je dramaturgie divadelním uměním produkce využívající holistického přístupu.⁹⁰ *„Dramaturgie je plánovanou cestou, cestou dlážděnou konkrétními programy a hranicemi, skrze něž kráčíme k cíli projektu v dáli na obzoru.*

⁸⁵ KIRCHNER J., Psychologie prožitku a dobrodružství pro pedagogiku a psychoterapii. 1. vyd. Brno: Computer Press 2009. s.8. ISBN 978-80-251-2562-5.

⁸⁶ KIRCHNER J., Psychologie prožitku a dobrodružství pro pedagogiku a psychoterapii. 1. vyd. Brno: Computer Press 2009. s.9. ISBN 978-80-251-2562-5.

⁸⁷ KIRCHNER J., Psychologie prožitku a dobrodružství pro pedagogiku a psychoterapii. 1. vyd. Brno: Computer Press 2009. s.30. ISBN 978-80-251-2562-5.

⁸⁸ KIRCHNER J., Psychologie prožitku a dobrodružství pro pedagogiku a psychoterapii. 1. vyd. Brno: Computer Press 2009. s.30. ISBN 978-80-251-2562-5.

⁸⁹ KIRCHNER J., Psychologie prožitku a dobrodružství pro pedagogiku a psychoterapii. 1. vyd. Brno: Computer Press 2009. s.113. ISBN 978-80-251-2562-5.

⁹⁰ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí. In. Pedagogické směry* 1. vyd. Praha: Portal, 2008. s. 63. ISBN 978-80-7367-353-6.

*Dramaturgie tedy zhmotňuje ideály, myšlenky, představy, přání a potřeby organizátorů projektu.*⁹¹ Při procesu se dramaturgie stává praktickou tvůrčí činností, která proniká do práce, podílí se na zřizování programu, ale i na vytváření atmosféry akce. Dramaturgie vychází z výchovných procesů a cílů, časoprostorového určení, prostředí, finančních možností, kvality organizátorů a věkových zvláštností. Produktem dramaturgie je podrobný scénář projektu.⁹² S dramaturgií také souvisí pojem dramatická výchova a dramaterapie. Dramatická výchova je oborem estetické výchovy a pracuje s postupy a prostředky divadelního umění.⁹³ Dramateapii lze definovat jako psychoterapeutický přístup využívající divadelních prostředků pro nalezení příznivé rovnováhy v oblasti duševní a tělesné nebo ve vztazích či se záměrem osobního rozvoje. Nezaměřuje se pouze na řešení problémů, ale snaží se nepřímou rozšiřovat náhled na vlastní situaci prostřednictvím hry, příběhu, role nebo situace a nalézt tak řešení problémové oblasti či přispět k odžití traumatu.⁹⁴

Hra je jeden z nenahraditelných prvků ve výchově. V dětství je hra cestou k poznání světa, k socializaci a k napodobování vzorů.⁹⁵ Podle Hartla a Hartlové je hra jedna ze základních lidských činností, k nimž dále patří práce a učení.⁹⁶ „*Hra je tolerována většinovým míněním pouze ve dvojnásobném významu: jako chvíle oddechu, zábavy a uvolnění, jako chvilka regenerace, která umožní opět kvalitnější práci, vyšší výkon, efektivnější zapojení do struktury pracovního nasazení.*“⁹⁷ V zážitkové pedagogice je hra jedním z typu aktivit, které se dají využít na zážitkově pedagogické akci. Pomocí hry instruktor zážitkových akcí navodí situaci, příběh, děj, role, ve kterých jedinec, skupina se rozvíjí, získává nové zkušenosti, navazuje nové sociální vazby a učí se spolupráci ve skupině. V průběhu hry dochází k interakcím, k procesům a emocím. Neměli bychom zapomínat na to, že hra není cílem akce, ale je jejím důležitým prvkem. Tento prvek jedinci umožňuje získat určité zkušenosti, postoje, sociální, intelektuální,

⁹¹ HANUŠ, R., CHYTILOVÁ L. *Zážitkově pedagogické učení* In. *Pprostředky zážitkové pedagogiky* 1. vyd. Praha: Grada 2009. s. 152. ISBN 978- 80- 247-2816-2.

⁹² HANUŠ, R., CHYTILOVÁ L. *Zážitkově pedagogické učení* In. *Pprostředky zážitkové pedagogiky* 1. vyd. Praha: Grada 2009. s.153. ISBN 978- 80- 247-2816-2.

⁹³SDRUŽENÍ PRO TVOŘIVOU DRAMATIKU. *Dramatická výchova* [online]. [cit. 2010-10-21]. Dostupné z: < www.drama.cz/dv/index.html>.

⁹⁴ MEZINÁRODNÍ KONFERENCE EXPRESIVNÍCH TERAPIÍ **SPACE FOR ART THERAPIES**. *Expresivní terapie* [online]. [cit. 2010-10-21]. Dostupné z: <www.expresivniterapie.org/asociace-dramaterapeutu-ceske-republiky.html>.

⁹⁵ JIRÁSEK I. *Prožitky a možné světy* 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2001. s.81. ISBN 80- 244-0256-4.

⁹⁶ HARTL P., HARTLOVÁ H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál 2000. s. 195. ISBN 80-7178-303-X.

⁹⁷ JIRÁSEK I. *Prožitky a možné světy* 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2001. s. 81. ISBN 80- 244-0256-4.

kreativní a fyzické dovednosti, rozvíjí jeho osobnost a překonává strach či obavy. Hra by měla být přiměřená věkové skupině, bezpečná a neměla by jedince ohrožovat na životě. Hra má také vliv a dopad na odreagování, a je účinná i jako motivace ke změnám v sociálně problémových oblastech.⁹⁸

Reflexe, review, ohlédnutí se zpět, rozbor neboli cílená zpětná vazba se užívá vědomě či nevědomě v oblastech vzdělání, při různých aktivitách, v poradenství a v kurzech pro týmovou spolupráci. Podle Hartla a Hartlové je reflexe „*1 odrážení 2 druh sebepozorování, obrácení myšlení na sebe, do vlastního vědomí a prožitků; spolu s úvahou je v pojetí konstruktivistů považována za určující prvek procesu učení.*“⁹⁹ Reflexe na kurzech zážitkové pedagogiky se vyskytuje v mnoha formách např. chvíle strávené o samotě, rozbor zážitků, psaní deníků. V prázdninové škole Lipnice se reflexe používá u některých zážitkových aktivit, u jiných jsou z téhož důvodu záměrně vypuštěny v závislosti na programu a účastnické skupině.¹⁰⁰ Co pojem reflexe znamená? Reflexe vytváří prostor pro sdílení pocitů a zážitků a poskytuje cennou zpětnou vazbu pro účastníky daného zážitkového kurzu či akce. Reflexe by měla vyzdvihnout vzniklé problémy např. konflikt ve skupině a měla by dát možnost daný problém vyřešit. A její součástí by mělo být poučení ze získaných zkušeností a jejich přenos do běžného života. Co by neměla být reflexe? Reflexe by neměla být diskuzí, přednáškou, kritizováním, psychoterapií či analýzou osobnosti.¹⁰¹

1.8 Nestátní nezisková organizace

Nestátní nezisková organizace je soukromá organizace (občanské sdružení, obecně prospěšná činnost, nadace, církevní organizace, aj.), kterou si člověk může založit ze svého svobodného rozhodnutí na základě platné legislativy. Počátečním impulzem pro založení neziskové organizace je řešení konkrétního problému nebo jemu

⁹⁸ JIRÁSEK I. *Prožitek a možné světy* 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2001. 81 s. ISBN 80- 244-0256-4.

⁹⁹ HARTL P., HARTLOVÁ H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál 2000. s. 195. ISBN 80-7178-303-X.

¹⁰⁰ FRANC D., ZOUNKOVÁ D., MARTIN A. *Učení zážitkem a hrou praktická příručka instruktora In.Reflexe a rozbor (review)* 1. vyd. Brno: Computer Press, a.s., 2004. s. 29. ISBN 978-80-251-1701-9.

¹⁰¹ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí. In. Reflexe* 1. vyd. Praha: Portal, 2008. s. 101. ISBN 978-80-7367-353-6.

předcházet. U neziskových organizací nejde o zisk, ale o schopnost naplňovat poslání organizace. Hlavním motivem neziskové činnosti je dobrá vůle a úsilí pomáhat.¹⁰²

V současnosti je v české právní úpravě zakotveno těchto několik základních typů NNO:

- *občanské sdružení*: volnější forma, nemá tak striktní pravidla, v zákoně o sdružování občanů je hlavním účelem poskytnout možnost občanům se sdružovat.¹⁰³
- *obecně prospěšná společnost*: podobá se obchodní společnosti, jsou zde stanovena pravidla pro fungování a hospodaření, obecně prospěšnou společnost lze vykonávat i za úplatu. „V podstatě se jedná o profesionální NNO, která je zřejmě předobrazem toho, jak budou v budoucnosti vypadat všechny NNO, které budou napojeny na zdroje z veřejných rozpočtů.“¹⁰⁴
- *nadace a nadační fondy*: účelové sdružení majetku, který je určen k dosahování obecně prospěšných cílů.¹⁰⁵
- *církevní právní osoby*: jsou zřizované církví či náboženskou společností.¹⁰⁶

Legislativa vztahující se k nestátním neziskovým organizacím:

- Občanská sdružení se řídí zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů
- Obecně prospěšné společnosti zákonem č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹⁰² NEZISKOVÝ SEKTOR V ČESKÉ REPUBLICE [online]. [cit. 2011-01-20]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz/cz/66483-neziskovy-sektor>>.

¹⁰³ ANNOJMK [online]. [cit. 2011-01-20]. Dostupné z: <<http://www.annojmk.cz/Poradenstvi/Pravni/Uvod>>.

¹⁰⁴ ANNOJMK [online]. [cit. 2011-01-20]. Dostupné z: <<http://www.annojmk.cz/Poradenstvi/Pravni/Uvod>>.

¹⁰⁵ NICM [online]. [cit. 2011-01-20]. Dostupné z: <<http://www.icm.cz/nadace-a-nadacni-fondy>>

¹⁰⁶ NEZISKOVÝ SEKTOR V ČESKÉ REPUBLICE [online]. [cit. 2011-01-20]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz/cz/66483-neziskovy-sektor>>.

- Nadace a nadační fondy zákonem č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Círky a náboženské společnosti, církevní právnické osoby zákonem č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů¹⁰⁷

¹⁰⁷ NEZISKOVÝ SEKTOR V ČESKÉ REPUBLICE [online]. [cit. 2011-01-20]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz/cz/66483-neziskovy-sektor>>.

2. Cíl práce

Hlavními cíli bakalářské práce jsou:

Cíl č. 1: Zmapovat nabídku a realizaci volnočasových aktivit pro osoby s tělesným postižením v Jihočeském kraji.

Cíl č. 2: Zjistit u vybraných nestátních neziskových organizací zda realizují aktivity zaměřené na zážitek.

3. Metodika

Bakalářská práce využívá kvantitativní výzkum, metodu dotazování, techniku dotazníku vlastní konstrukce. „Kvantitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování. Konstruované koncepty zjišťujeme pomocí měření, v dalším kroku získaná data analyzujeme statistickými metodami s cílem je explodovat, popisovat, případně ověřovat pravdivost našich představ o vztahu sledovaných proměnných.“¹⁰⁸ Hague říká, že dotazník je nejčastější a nejrozšířenější metodou při získávání informací.¹⁰⁹ Pomocí něho získáváme informace od respondentů.

Dotazník, který byl využit k praktické části bakalářské práce, byl sestaven dle vlastní konstrukce, obsahuje oslovení, poděkování, identifikační údaje o nestátní neziskové organizaci a 11 otázek, které se týkají volnočasových aktivit a zážitkově pedagogického učení. Sestavený dotazník jsem odesílala v elektronické podobě, pomocí e-mailu vybraným nestátním neziskovým organizacím v Jihočeském kraji. Poté co jsem dotazníky obdržela zpět, jsem dané informace zpracovala pomocí grafů.

¹⁰⁸ HENDL, J.: *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. s 48. ISBN: 80-7367-040-2.

¹⁰⁹ HAGUE, P. (2003). *Průzkum trhu: příprava, výběr metod, provedení, interpretace výsledků*. Brno: Computer Press.

3.1 Charakteristika souboru

Data byla získána během měsíce března a dubna roku 2011 od nestátních neziskových organizací, které realizují volnočasové aktivity pro osoby s tělesným postižením. Ze seznamu neziskových organizací působící na území Jihočeského kraje jsem vybrala organizace zabývající se aktivitami pro osoby se zdravotním postižením. Z nich byly dále vybrány ty, které se zabývají osobami s tělesným postižením. Celkem jsem oslovil 15, kterým byl zaslán dotazník v elektronické podobě. Z toho mi dotazník vyplnilo 8 nestátních neziskových organizací, jednalo se o DC ADRA České Budějovice, Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, o. s. Prachatice, 1. Centrum zdravotně postižených jižních Čech, o. s. České Budějovice, Rodinné centru Rozárka České Budějovice, ARPZPD v ČR, o. s. Klub Krteček v Písku, Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR, o. s., KLUB NADĚJE v Táboře, Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, o. s. Jindřichův Hradec, Sdružení postižené dítě v Táboře. Získaná data jsem zpracovala pomocí grafů a slovně popsala.

4. Výsledky

4.1 Základní údaje o respondentech

Do výzkumu jsem zařadila nestátní neziskové organizace, které se nacházejí v Jihočeském kraji.

Charakteristika jednotlivých nestátních neziskových organizací:

- **DC ADRA** má sídlo v Českých Budějovicích, je to dobrovolnické centrum a vzniklo roku 2002 a jeho hlavním cílem a posláním je dobrovolnická činnost v zařízeních pro seniory a lidi s postižením. Dobrovolníci navštěvují klienty v domovy pro seniory a sociální zařízení pro osoby se zdravotním postižením, kde pořádají volnočasové aktivity.¹¹⁰
- **1. Centrum zdravotně postižených jižních Čech, o. s.** má sídlo v Českých Budějovicích, vzniklo roku 1993. Hlavním cílem a posláním centra je poskytování osobám se zdravotním postižením možnosti kulturního, společenského a zejména sportovního vyžití; zprostředkovávání kontaktu se společenským prostředím; výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, prostřednictvím integrace.¹¹¹
- **ARPZPD v ČR, o. s. Klub Krteček** má sídlo v Písku a jeho cílem a posláním je pomoc rodinám s dětmi se zdravotním postižením a osobám se zdravotním postižením. Klub nabízí psychorehabilitační kurzy pro rodiče a jejich děti, plavání a cvičení, integrační tábory a pobytové víkendy, širokou zájmovou a

¹¹⁰ CHARITA ČESKÉ REPUBLIKY. Dobrovolnické centru při diecézní charitě České Budějovice [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: <<http://dobrovolnicib.cz/jina-dobrovolnicka-centra-v-ceskych-budejovicich/dobrovolnicke-centrum-adra/>>.

¹¹¹ 1. CENTRUM ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH, JIŽNÍCH ČECH, o. s. [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: <<http://www.lczpjc.cz/o-centru>>.

sportovní činnost a poskytují sociální poradenství. Pořádají přednášky, semináře a kurzy včetně vzdělání.¹¹²

- **Rodinné centru Rozárka** má sídlo v Českých Budějovicích, vzniklo roku 2008. Centrum si klade za cíl a poslání integraci dětí s postižením ale i bez postižení a pomoci jejich rodinám. Nabízejí dětem s postižením volnočasové aktivity a rodičům možnost seberealizace a odpočinku.¹¹³
- **Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR, o. s., KLUB NADĚJE** má sídlo v Táboře, vzniklo roku 1997. Jeho cílem a posláním je sdružování rodin s dětmi zdravotně postiženými. Nabízí volnočasové aktivity jako je výtvarný kroužek, ergoterapie, jednoduché vaření, nácvik praktických dovedností, tyto aktivity mohou navštěvovat děti předškolního a školního věku se zdravotním postižením.¹¹⁴
- **Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, o. s.** má sídlo v Jindřichově Hradci, vzniklo roku 1992. Hlavním cílem a posláním je odborné sociální poradenství pro rodiny s dětmi se zdravotním postižením a pro osoby se zdravotním postižením.¹¹⁵
- **Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, o. s.** má sídlo v Prachaticích. Hlavním cílem a posláním je podpora lidí se zdravotním postižením. Nabízejí sociální aktivizační činnosti, jednorázové aktivity, kurzy, přednášky, jednodenní pobyty.¹¹⁶

¹¹² *Jihočeský handiweb*. [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: < <http://handicap.webnode.cz/products/asociace-rodicu-a-pratel-zdravotne-postizenych-deti/>>.

¹¹³ VALDA, L. *Rozárka rodinné centrum* [online]. [cit. 2011-4-16]. Dostupné z: < <http://www.rozarka.com/index.php?stranka=home>>.

¹¹⁴ BARÁK, J. *Klub naděje* [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: <<http://www.klub-nadeje.com/index.php?p=62>>.

¹¹⁵ CENTRUM PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ JIHOČESKÉHO KRAJE, o. s. [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: < <http://www.czpjkc.cz/?menu=hradec&sekce=&ns=ne>>.

¹¹⁶ CENTRUM PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ JIHOČESKÉHO KRAJE, o. s. [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: < <http://www.czpjkc.cz/files/prachatice.php>>.

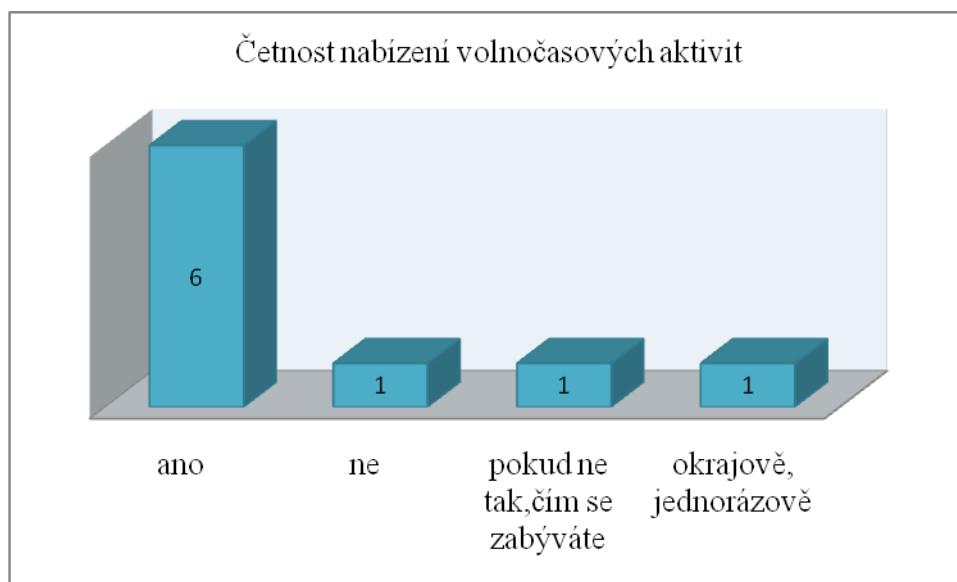
- **Sdružení postižené dítě** má sídlo v Táboře, vzniklo roku 2007. Hlavním cílem a posláním je pomoc a zapojení osob se zdravotním postižením do společnosti. Nabízí sociálně aktivizační činnosti, volnočasové aktivity.¹¹⁷

¹¹⁷ SDRUŽENÍ POSTIŽENÉ DÍTĚ. [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: <http://www.sdruzenipostizenedite.estranky.cz/clanky/kdo-jsme.html>.

4.2 Výsledky dotazníkového šetření

Otázka č. 1 Nabízíte osobám se zdravotním postižením volnočasové aktivity?

Graf č.1

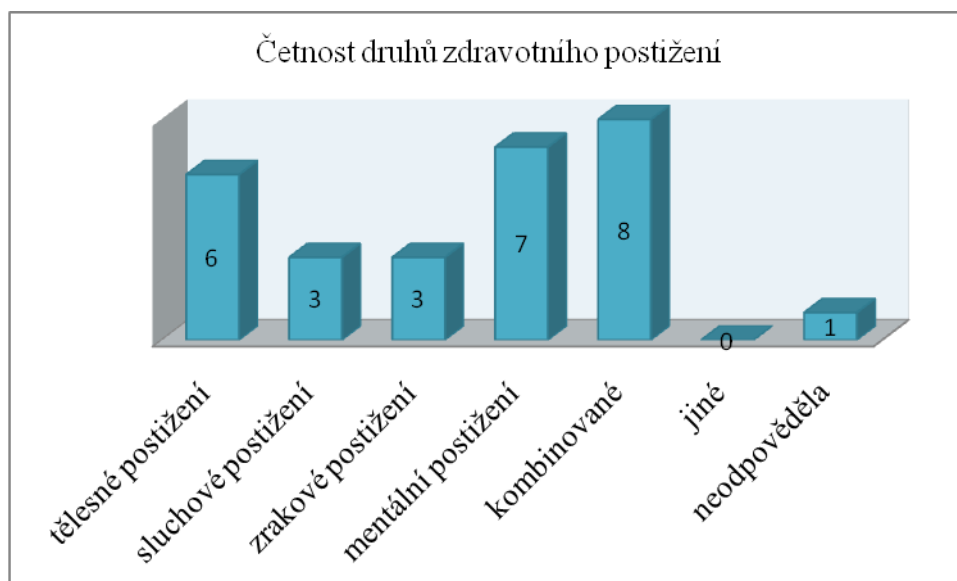

Zdroj: vlastní výzkum

Na výše uvedenou otázku odpovědělo 6 nestátních neziskových organizací, že pořádají volnočasové aktivity pro osoby se zdravotním postižením, 1 organizace, že pořádá volnočasové aktivity pro osoby s tělesným postižením, ale jen okrajově a jednorázově, 1 organizace odpověděla, že volnočasové aktivity neposkytuje a zabývá se odborným sociálním poradenstvím a v rámci této činnosti doporučuje volnočasové aktivity.

Otázka č. 2 Jaký druh zdravotního postižení je nejčastější u Vašich klientů?

Graf č.2

Zdroj: vlastní výzkum

Z výše uvedeného grafu je patrné, že ani jedna organizace není specializovaná jen na jeden druh postižení. Většinou se dané organizace specializují na dvě a více druhů postižení. DC ADRA a Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje o. s. Prachatice se specializuje na všechny druhy postižení, 1. Centrum zdravotně postižených jižních Čech, o. s. České Budějovice se specializuje na tělesné a kombinované postižení, Rodinné centru Rozárka České Budějovice se specializuje na tělesné, mentální a kombinované postižení, ARPZPD v ČR, o. s. Klub Krteček v Písku a Sdružení postižené dítě v Táboře se specializuje na kombinovaná a mentální postižení, Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR, o.s., KLUB NADĚJE Tábor se specializuje na tělesné, mentální a kombinované postižení osoby a Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje, o. s. Jindřichův Hradec se specializují na všechna postižení, ale dělají jen odborné sociální poradenství, v rámci něho doporučují dané aktivity a organizace.

V nestátních neziskových organizacích převažuje převážně kombinované poté mentální postižení a tělesné postižení a na konec se umístilo zrakové a sluchové postižení.

Otázka č. 3 Jaké volnočasové aktivity nabízíte?

Oslovené nestátní neziskové organizace nabízí velký výběr volnočasových aktivit, 6 organizací odpovědělo na otázku a 2 neodpověděli.

DC ADRA: „ *Nabízíme předčítání, zpívání, luštění křížovek, doprovody na procházky, rozhovory, naši dobrovolníci bývají jako partneři v tanečních pro Empatii, vedou kroužky malování, učení na hudební nástroje (klávesy, píšťalky, akordeon), počítačový kroužek, lego kroužek, fungují jako společníci na akcích pořádaných zařízením – výlety, Masopust, Mikuláš, Pálení čarodějnic, opékání buřtů..., zařizujeme pro ně koncerty buď s odborníky (Petr Rezek, Milan Drobny), nebo s laiky (skupina Sourozenci – 14 adoptovaných dětí...) nebo organizujeme vzájemné zpívání Senioři pro Empatii nebo Senioři seniorům – návštěva z DpS Máj v DS Třeboň... “*

1. Centrum zdravotně postižených jižních Čech: „ *Nabízíme sportovní, sportovně-rehabilitační, obecně pohybové terapie. “*

Rodinné centrum Rozárka: „ *Nabízíme zooterapie – hrátky se zvířátky, výtvarné činnosti, a muzikoterapii. “*

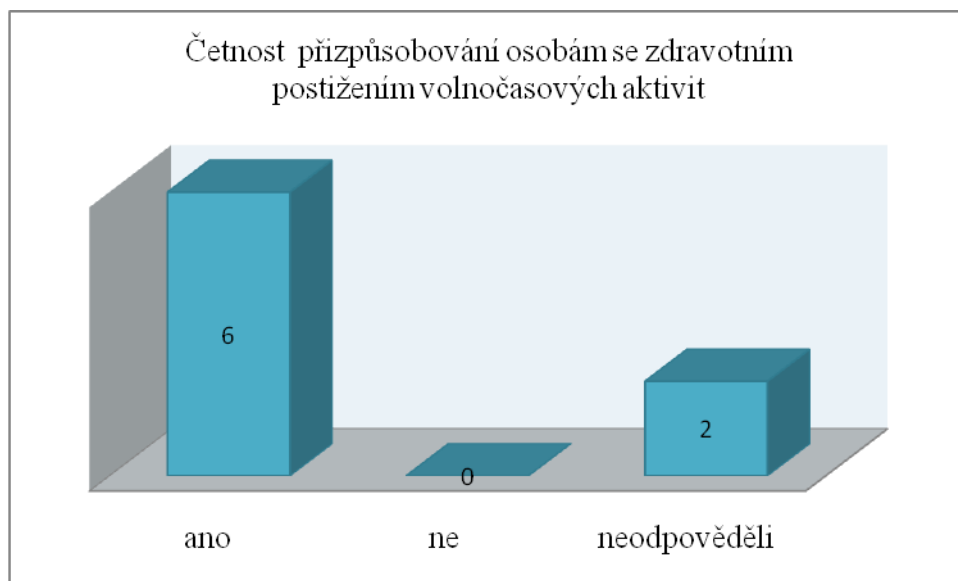
Klub Krteček: „ *Nabízíme letní tábor, víkendové pobyty, psychorehabilitační pobyt, jednorázové akce (např. pálení čarodějnic, dětský den, maškarní, mikulášská). “*

Klub Naděje: „ *Nabízíme kroužek praktických dovedností pro děti a mládež, poznávací výlety, plavání, rekondiční pobyty.*

Sdružení postižené dítě: „ *Nabízíme plavání, hipoterapii, hudebně pohybovou výchovu, ozdravné a rehabilitační pobyty a výlety.*

Otázka č. 4 Přizpůsobujete osobám s tělesným postižením jmenované aktivity?

Graf č. 3

Zdroj: vlastní výzkum

Oslovených 6 nestátních neziskových organizací odpovědělo, že jmenované aktivity osobám s tělesným postižením přizpůsobuje a 2 organizace neodpověděli.

U výše zmíněné otázky bylo u odpovědi ano, ještě dána podotázka „ pokud ano, tak jakým způsobem “.

DC ADRA: „ Ano – samozřejmě“

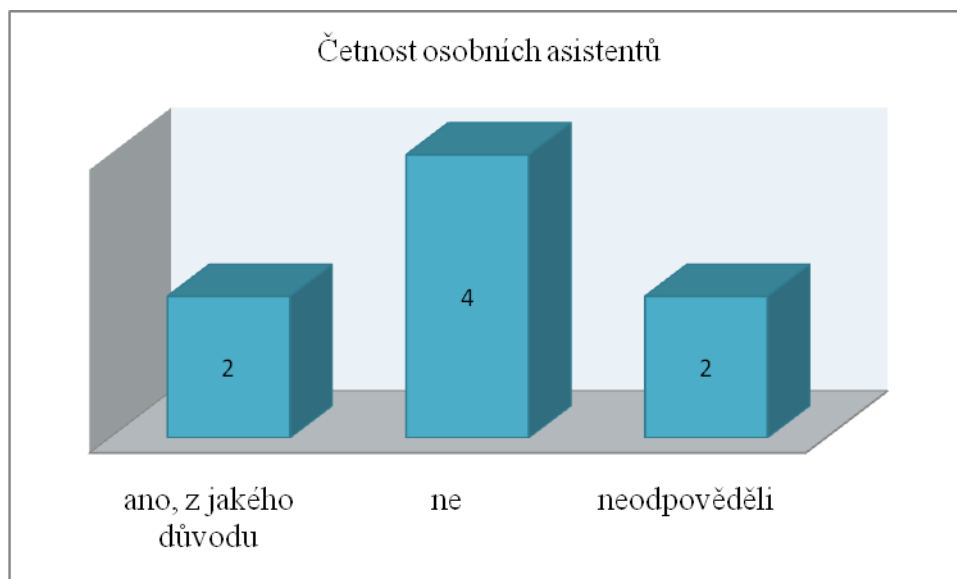
1. Centrum zdravotně postižených jižní Čechy: „ Ano přizpůsobujeme sportovní kompenzační pomůcky, tréninkové metody, výstavbu bezbariérové multifunkční haly, jediné v ČR se speciálním vybavením pro těžce handicapované osoby.“

Rodinné centrum Rozárka: „ Ano, přizpůsobujeme náplň volnočasových aktivit podle handicapu jednotlivého klienta – individuální péče.“

Odpověď Klub Krteček: „ Ano přizpůsobujeme, tak aby to vyhovovalo klientovi.“

Otázka č. 5 Pokud osoba s tělesným postižením chce, navštěvovat volnočasovou aktivitu musí mít osobního asistenta?

Graf č. 4

Zdroj: vlastní výzkum

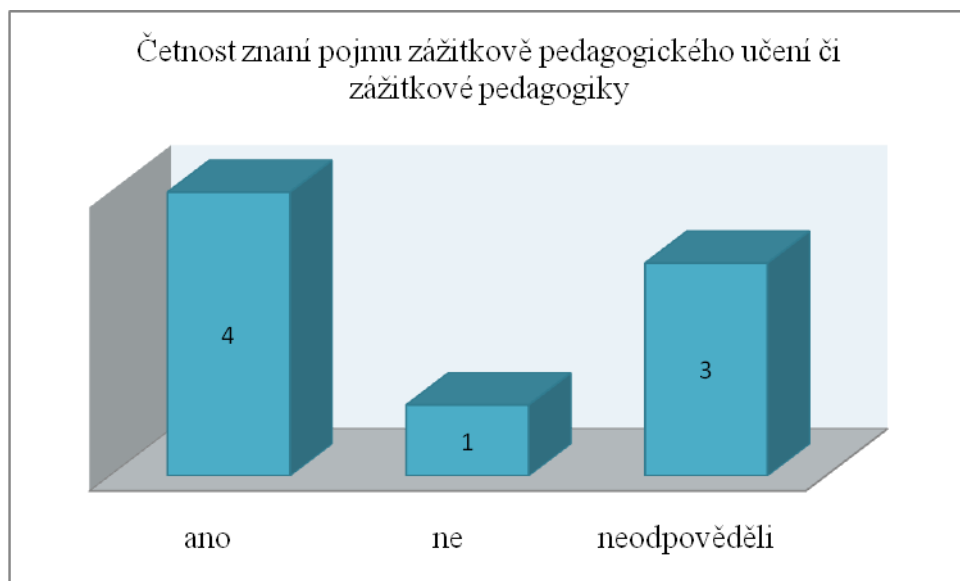
Z výše uvedeného grafu je patrné, že 2 organizace využívají osobního asistenta k osobám s tělesným postižením, 4 organizace ne a 2 neodpověděli na otázku.

DC ADRA: „*Jak kdy a jak kdo – při lego kroužku NE, do tanečních ANO, všechno řešíme individuálně.*“

1. Centrum zdravotně postižených jižní Čechy: „*Ano, podle stupně postižení.*“

Otázka č. 6 Víte, co znamená pojem zážitkově pedagogické učení či zážitková pedagogika?

Graf č. 5

Zdroj: vlastní výzkum

Na tuto otázku ano odpovědělo 4 organizace a 1 uvedla, že tento pojem neví, co znamená, a 3 neodpověděli na danou otázku.

1. Centrum zdravotně postižených jižní Čechy: „Ano – je to náš cíl, aby se lidé s různým zdravotním postižením rozvíjeli tímto způsobem, pracovali na sobě, měli radost ze sebemenšího úspěchu a tak se lépe začlenili do společnosti.“

Otázka č. 7 Považujete za vhodné zařazování programů rozvíjejících zážitkově pedagogické učení, a proč?

Na otázku zda považujete za vhodné zařazování programů rozvíjejících zážitkově pedagogické učení, mi odpověděla 1 organizace, že určitě, 3 ano a 4 neopověděli na otázku.

Druhou část otázky a proč? Odpověděli takto:

DC ADRA: „*Určitě – všechny dětské hry jsou původně zážitkové, prožitkem se člověk učí a vyvíjí. Jen je škoda, že dospělí mají občas problém si hrát. Na druhou stranu děláme z věcí naprosto přirozených neuvěřitelnou vědu, což vy – jako studenti teď samozřejmě musíte, aby to vše vypadalo značně odborně. Ale zážitkové věci jsou tou nejpřirozenější náplní ve všech zařízeních, které znám.* „

1. Centrum zdravotně postižených jižní Čechy: „*Ano – aby poznali smysl života, aby se dostali z izolace a nemysleli jen na svůj handicap, a potom jsou schopni (nějakým způsobem) předávat své poznatky a zkušenosti dalším lidem.*“

Rodinného centra Rozárka: „*Ano možnost intenzivnějšího zapojení klienta s hendikepem a zároveň i větší hodnota aktivity pro klienta.*“

Otázka č. 8 Využíváte ve volnočasových aktivitách: zážitkově pedagogické programy, jednotlivé prvky zážitkově pedagogického učení?

Graf č. 6

Zdroj: vlastní výzkum

Jen 4 dotazované nestátní neziskové organizace používají zážitkově pedagogické programy a jednotlivé prvky zážitkově pedagogického učení jako je zážitek, dobrodružství, dramaturgie, hra a reflexe. A 1 organizace napsala, že nevyužívá zážitkově pedagogické prvky ani programy a 3 organizace vůbec neodpověděli.

Otázka č. 9 Pokud využíváte ve volnočasových aktivitách prvky zážitkově pedagogického učení, tak jaké?

Na tuto položenou otázku odpověděli 4 organizace a 4 organizace neodpověděli na danou otázku. Organizace odpověděli takto:

DC ADRA: „ *Divadlo, koncerty – sami klienti se připravují, předvádějí, různé hry* „

1. Centrum zdravotně postižených jižních Čech, o. s.: „ *Formou pohybových aktivit na obecně pohybových terapií, rekreační a vrcholové úrovni – v mnoha sportovních odvětvích, včetně paralympijských.*“

Rodinné centrum Rozárka: „ *Ve většině případů používáme systém her a zesilování prožitku.*“

Sdružení postižené dítě: „ *Používáme hry, dobrodružství,...*“

Otázka č. 10 Vypište prosím, jaké programy zážitkově pedagogického učení realizujete:

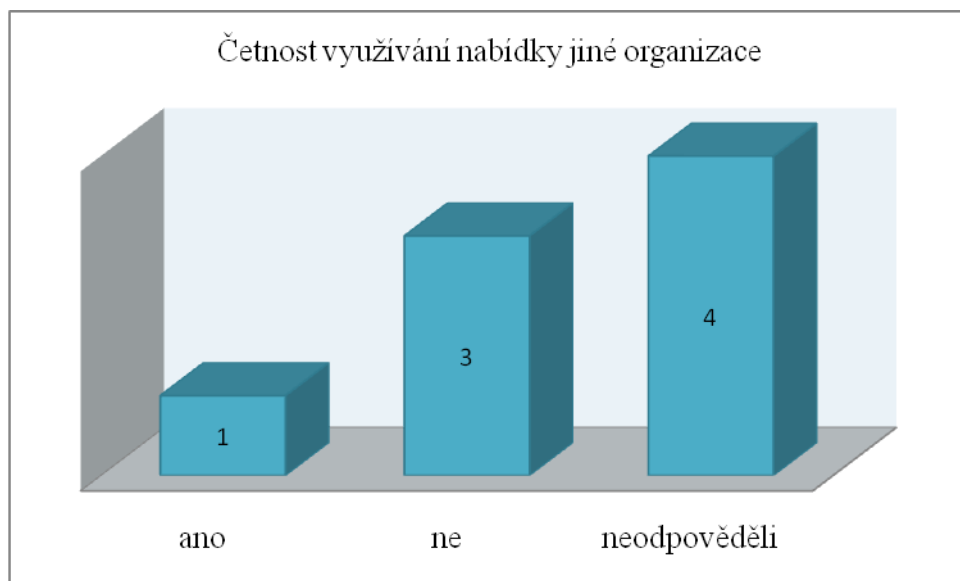
Na otázku vypište prosím, jaké programy zážitkově pedagogického učení realizujete, odpověděli 2 organizace a 6 neodpovědělo na otázku.

DC ADRA: „ *Cílené navozování situací, ve kterých se lze vracet do dětství (reminiscenční terapie), soutěže pro uvědomování si sebe sama, posílení sebevědomí, samostatnost, arteterapie.* “

1. Centrum zdravotně postižených jižních Čech: „ *Formou pohybových aktivit na obecně pohybových terapií, rekreační a vrcholové úrovni – v mnoha sportovních odvětvích, včetně paralympijských.* “

Otázka č. 11 Využili jste nabídky organizace věnující se zážitkově pedagogickému učení jako je např. Prázdninová škola Lipnice?

Graf č. 7

Zdroj: vlastní výzkum

Na otázku využili jste nabídky organizací věnující se zážitkově pedagogickému učení, jako je např. Prázdninová škola Lipnice odpověděla jen 1 organizace ano, 4 organizace odpověděli, že ne a 2 organizace neodpověděli na otázku.

DC ADRA: „Něco podobného jsme využili na Mrhalu.“

5. Diskuse

Z výsledků výzkumu, které mapovaly nestátní neziskové organizace v Jižních Čechách je patrné, že z osmi nestátních neziskových organizací ochotných spolupracovat, se pět nestátních neziskových organizací zabývá realizací volnočasových aktivit pro osoby s tělesným postižením. Mezi tyto organizace patří DC ADRA, 1. Centrum zdravotně postižených jižních Čech, o. s., Rodinné centrum Rozárka, Asociace rodičů a přátel zdravotně postižených dětí v ČR, o. s., KLUB NADĚJE a Centrum pro zdravotně postižené Jihočeského kraje o. s. Prachatice tato organizace pořádá jen jednorázové aktivity. Tyto organizace nabízejí velký výběr různorodých volnočasových aktivit pro osoby s tělesným postižením. Nejčastějšími nabízenými volnočasovými aktivitami jsou sportovně, výtvarně či hudebně zaměřené. Každá osoba s tělesným či jiným druhem postižení má stejná práva a povinnosti jako každý jiný.¹¹⁸ Z toho vyplývá, že má právo na vzdělání, jak na formální či neformální, dále má právo navštěvovat volnočasové aktivity. V dnešní společnosti se klade důraz na integraci, kterou najdeme ve vyhlášce č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, kde je integrace dělena na skupinovou a individuální. Většina nestátních neziskových organizací má ve svém cíli a poslání uvedenou integraci.

Dále jsem se nestátních neziskových organizací ptala, zda přizpůsobují jmenované aktivity osobám s tělesným postižením. Z 8 nestátních neziskových organizací mi 6 organizací odpovědělo, že přizpůsobují volnočasové aktivity pro tělesně postižené či pro jiný druh zdravotního postižení. Organizace přizpůsobují zejména pomůcky, prostředí, kde se uskutečňují volnočasové aktivity, metody, atd. V teoretické části jsem se zmínila o tom, že osoby s tělesným postižením mají problémy s koordinací pohybu, jemnou motorikou, používají k přemístění manipulační či elektrický vozík, berle a proto se musí uzpůsobit pracovní podmínky, tak aby vyhovovali osobám s tělesným postižením.

¹¹⁸ MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Práva tělesně postižených*. [online]. [cit. 2010 -12-20]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/841>.

Dále jsem se ptala, zda osoby s tělesným postižením potřebují osobního asistenta, když by chtěli navštěvovat volnočasové aktivity. Na tuto otázku mi odpověděli 2 organizace, že ano a to z důvodu stupně postižení. Je logické čím těžší postižení tím větší péče o klienta a tím více pracovníků. Existují dva druhy asistentů a to osobní asistent a asistent pedagoga. Osobního asistenta vymezuje zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách. Zahrnuje komplexní službu, která má za cíl pomoci osobám se zdravotním postižením zvládnout prostřednictvím osobního asistenta ty úkony, které by dělal sám, kdyby neměl postižení. Poskytuje se bez omezení, místa a času.¹¹⁹ Asistenta pedagoga vymezuje vyhláška č. 73/2004 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Hlavním úkolem je pomoci dítěti, žákovi či studentovi s přizpůsobením se školním prostředím, pomoci pedagogickým pracovníkům školy při výchově a vzdělání, pomoc při komunikaci se žáky a při spolupráci se zákonným zástupcem.¹²⁰ Z mé osobní zkušenosti jsou některé osoby s tělesným postižením samostatní, někteří potřebují malou pomoc někteří velkou, ale určitě jako každá osoba tak i osoba s tělesným postižením má určitá práva a ty bychom měli respektovat a nevytláčet je na okraj společnosti. I nám by se nelíbilo, kdybychom, si neměli s kým popovídat, neměli bychom žádné kamarády, přátele, a všichni by se nám posmívali a nikdo by nám nepomohl. A tak bychom v rámci společnosti měli vytvářet podnětné prostředí pro rozvoj, výchovu a vzdělání osob s tělesným postižením.

V další části dotazníkového šetření jsem se nestátních neziskových organizací ptala na zážitkově pedagogické učení. Z historie víme, že zážitkově pedagogické učení vyvíjelo ve zvláštní době, za zvláštních okolností a vychází z ojedinelých kořenů české výchovy v přírodě a navazuje na nejlepší tradice.¹²¹ Zážitkově pedagogické učení se hlavně využívá ve volnočasových a mimoškolních aktivitách. A to proto, že ve škole má pedagog málo času na zážitkové akce, má na to mnoho jedinců a musí učit podle

¹¹⁹ HELPNET. CZ. *Osobní asistent*. [online]. [cit. 2010 -12-20]. Dostupné z:< <http://www.helpnet.cz/telesne-postizeni/služby/osobni-asistence> >.

¹²⁰ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*. [online]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné z:< <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1> >.

¹²¹ HANUŠ, Radek, CHYTILOVÁ Lenka. *Zážitkově pedagogické učení*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. s. 11. ISBN 978-80-247-2816-2.

stanovených osnov, na rozdíl od volnočasových aktivit kde má člověk dostatek času na přípravu, může si sehnat dobrovolníky, kteří s aktivitou pomůžou, výhodou je, že si vybere jakýchkoliv zážitkových prostředků a akce může trvat několik hodin nebo dní. Dále můžeme najít organizace, které pořádají zážitkové kurzy pro pedagogy, žáky, veřejnost nebo firmy. Počáteční otázka byla, zda vědí, co znamená pojem zážitkově pedagogické učení, ve čtyřech případech odpověděli, že ví, co tento pojem znamená. Domnívala jsem se, že více organizací odpoví, že ví, co znamená zážitkově pedagogické učení, že jsou více informováni o nových pedagogických směrech, ale je to naopak. Souhlasím s definicí Hanuše, Chytilové, kteří ve své publikaci *Zážitkově pedagogické učení* uvádí, že české zážitkově pedagogické učení klade důraz především na slova zážitek, prožitek, zkušenost, které jsou vyvolány v procesu dramaturgie, tedy v cíleně plánovaných a uváděných situacích, kde se nejčastěji jako prostředek používají různé podoby fenoménu.¹²²

Dále jsem se ptala, zda považují za vhodné zařazování programů zážitkově pedagogického učení, a proč? Jedna organizace napsala, že určitě a tři, že ano. A na další část otázky „, a proč? “ např. DC ADRA uvedla, že všechny dětské hry jsou původně zážitkové, prožitkem se člověk učí a vyvíjí. Jen je škoda, že dospělí mají občas problém si hrát. Souhlasím s Jiráskem, který uvádí, že hra je jeden z nenahraditelných prvků ve výchově, pomocí ní poznáváme svět, socializujeme se a napodobujeme.¹²³ Na druhou stranu děláme z věcí naprosto přirozených neuvěřitelnou vědu. Ale zážitkové věci jsou tou nejpřirozenější náplní ve všech zařízeních, které znám. S touto odpovědí velice souhlasím, hlavně s tím, že zážitek je náplní každé organizace, ale jen o tom nevědí, že jejich metody, prvky či programy se mohou zařadit do zážitkově pedagogického učení.

1. Centrum zdravotně postižených jižní Čechy uvedlo ano – aby poznali smysl života, aby se dostali z izolace a nemysleli jen na svůj handicap, a potom jsou schopni (nějakým způsobem) předávat své poznatky a zkušenosti dalším lidem.

¹²² HANUŠ, R., CHYTILOVÁ L. *Zážitkově pedagogické učení* In. *Zážitkově pedagogické přístupy* 1. vyd. Praha: Grada, 2009. s. 12. ISBN 978- 80- 247-2816-2.

¹²³ JIRÁSEK I. *Prožitek a možné světy* 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2001. s.81. ISBN 80- 244-0256-4.

Rodinného centra Rozárka uvedlo ano možnost intenzivnějšího zapojení klienta s hendikepem a zároveň i větší hodnota aktivity pro klienta.

V další otázce jsem se nestátních neziskových organizací ptala, zda využívají ve volnočasových aktivitách zážitkově pedagogické programy či prvky. Odpověděli ve čtyřech případech, že využívají. DC ADRA využívá jak programy, tak jednotlivé prvky, 1. Centrum zdravotně postižených využívá jen programy, Rodinné centrum Rozárka využívá jednotlivé prvky zejména zážitek, dobrodružství a hru a Sdružení postižené dítě využívá také jednotlivé prvky. Mezi prvky zážitkově pedagogického učení patří prožitek, dobrodružství, hra, dramaturgie, reflexe.

Dále jsme se nestátních neziskových organizací ptala, zda někdy využili nabídky jiné organizace věnující se zážitkově pedagogickému učení. Domnívala jsem se, že bude více nestátně neziskových organizací, co využili jinou organizaci, která jim zprostředkovala zážitkově pedagogické učení. Ale je to naopak z dotazníkového šetření využila organizaci jen jedna jediná organizace a to organizace DC ADRA.

V publikacích, které jsem prostudovala, neuvádí, zda instruktor, který by chtěl dělat zážitkově pedagogické učení, zda musí mít kurz nebo jiné vzdělání. Ve všech publikacích je jen uvedeno co je instruktor, jaké musí mít vlastnosti, ale na vzdělání zapominají. Tento problém může být námětem k bakalářské práci. Na internetových stránkách Edutainment s.r.o., jsem zjistila: pokud chce člověk dělat instruktora zážitkových akcí, měl by absolvovat kurz zážitkové pedagogiky, kde se hlouběji seznání s tímto moderním pedagogickým směrem. Kurzy zážitkové pedagogiky pořádá společnost Edutainment s.r.o, která má kurzy akreditované Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Člověk po absolvování kurzu obdrží licenci – instruktora zážitkové pedagogiky.¹²⁴

Pomocí vlastního výzkum jsem zjistila, že z vybraných nestátních neziskových organizací realizuje pět organizací volnočasové aktivity pro osoby s tělesným postižením z toho jedna okrajově a jednorázově a zbytek oslovených organizací tj. dvě

¹²⁴KUBÍK, O. Edutainment [online]. [cit. 2011-4-16]. Dostupné z: <<http://www.edutainment.cz/cz/programy-pro-skoly--vzdelavaci-programy/kurz-zazitkove-pedagogiky/>>.

se zabývají jiným druhem postižení a jedna se zabývá poradenstvím. Tři nestátní neziskové organizace najdeme v Českých Budějovicích, další v Táboře a v Prachaticích. Volnočasové aktivity zaměřené na zážitkově pedagogické učení realizuje DC ADRA, 1. Centrum zdravotně postižených jižní Čechy, Rodinné centrum Rozárka, Sdružení postižené dítě. Stanovené cíle byly zodpovězeny.

6. Závěr

Tématem mé bakalářské práce bylo „Zážitkově pedagogické učení a jeho realizace u osob s tělesným postižením“. V teoretické části jsem shrnula informace o tělesném postižení, o zážitkově pedagogickém učení a o nestátních neziskových organizacích.

V praktické části bakalářské práce jsem se zaměřila na definování cílů, na metodiku, na vlastní výzkum a na diskuzi. Stanovila jsem si dva hlavní cíle a to: 1. cíl: Zmapovat nabídku a realizaci volnočasových aktivit pro osoby s tělesným postižením v Jihočeském kraji. 2. cíl: Zjistit u vybraných nestátních neziskových organizací zda realizují aktivity zaměřené na zážitek. Ve výzkumné části byl zvolen kvantitativní výzkum, metoda dotazování, technika dotazníku vlastní konstrukce. Výzkum proběhl v měsících března a dubna roku 2011 v nestátních neziskových organizacích, které se zabývají volnočasovými aktivitami u osob s tělesným postižením v Jihočeském kraji. V úvodu dotazníku jsem se ptala nestátních neziskových organizací na identifikační údaje. Identifikačními údaji jsem chtěla zjistit hlavní cíle a poslání organizací. Cíle a poslání se u každé organizace odlišují, některá organizace si klade za cíl a za poslání: poskytování osobám se zdravotním postižením možnosti kulturního, společenského a zejména sportovního vyžití, zprostředkovávání kontaktu se společenským prostředím, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, prostřednictvím je integrace, jiná pomáhá rodinám s dětmi se zdravotním postižením a osobám se zdravotním postižením se zapojit do společnosti. Celkem bylo osloveno 15 nestátních neziskových organizací a ochotno se podílet na výzkumu bylo 8. Výsledky výzkumu ukázaly, že pět nestátních neziskových organizací z osmi realizují volnočasové aktivity pro osoby s tělesným postižením a z toho jedna okrajově a jednorázově, zbytek oslovených organizací se tj. dvě se zabývají jiným druhem postižení a jedna se zabývá poradenstvím. Volnočasové aktivity zaměřené na zážitkově pedagogické učení realizuje DC ADRA, 1. Centrum zdravotně postižených jižní Čechy, Rodinné centrum Rozárka, Sdružení postižené dítě. Stanovené cíle byly zodpovězeny. Výsledky vlastního výzkumu uvedené v bakalářské práci mohou sloužit k dalším studiím. V bakalářské práci je uveden ucelený přehled o

nestátních neziskových organizacích v Jihočeském kraji, které pracují s osobami s tělesným postižením a realizují aktivity zaměřující se na zážitek.

7. Seznam použitých zdrojů

1. HAGUE, P. (2003). *Průzkum trhu: příprava, výběr metod, provedení, interpretace výsledků*. Brno: Computer Press.
2. HANUŠ, R., CHYTILOVÁ, L. *Zážitkově pedagogické učení*. 1.vyd. Praha: Grada 2009.192s. ISBN 978-80-247-2816-2.
3. HANUŠ R., JIRÁSEK I. *Výchova v přírodě*. Ostrava: Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 1996. 58 s. ISBN 80-7078-381-8.
4. HARTL P., HARTLOVÁ H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.
5. HENDL, J.: *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 407 s. ISBN: 80-7367-040-2.
6. EDELSBERGR L. A KOL., *Defektologický slovník*. 3. upravené vyd. Jinočany: Nakladatelství H&H 2000. 418 s. ISBN 80-86022-76-5.
7. FISCHER, S., ŠKODA J., *Speciální pedagogika: Edukace a rozvoj osob se somatickým, psychickým a sociálním znevýhodněním*. 1.vyd. Praha: Triton 2008. 205. s. ISBN 978-80-7387-014-0.
8. FOGLOVÁ, M., *Etapové hry v přírodě*. 1.vyd. Praha: Portál 2008. 173s. ISBN 978-80-7367-354-3.
9. FRANC, D., ZOUNKOVÁ, D., MARTIN A., *Učení zážitkem a hrou: praktická příručka instruktora*. 1.vyd. Brno: Computer Press 2007. 201s. ISBN 978-80-251-1701-9.
10. JANKOVSKÝ, J., *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením: somatopedická a psychologická hlediska*. 2.vyd. Praha: Triton 2006. 173s. ISBN 80-7254-730-5.
11. JIRÁSEK I., *Prožitek a možné světy*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2001. 125 s. ISBN 80- 244-0256-4.
12. KÁBELE, F., *Somatopedie: učebnice speciální pedagogiky tělesně a zdravotně postižené mládeže*. 1.vyd. Praha: Karolinum 1993. 243s. ISBN 80-7066-533-5.
13. KIRCHNER, J., HNÍZDIL, J., LOUKA O., *Kondiční hry a cvičení v přírodě*. 1.vyd. Praha: Grada 2005. 108s. ISBN 80-247-0995-3.

14. KIRCHNER J., *Psychologie prožitku a dobrodružství pro pedagogiku a psychoterapii*. 1. vyd. Brno: Computer Press 2009. 135 s. ISBN 978- 80- 251-2562-5.
15. PELÁNEK R., *Příručka instruktora zážitkových akcí*. 1.vyd. Praha: Portál 2008. 205s. ISBN 978-80-7367-353-6.
16. PIPEKOVÁ J. ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. rozšířené vyd. Brno: Paido 2006. 404 s. ISBN 80-7315-120-0.
17. PRŮCHA J., WALTEROVÁ E., MAREŠ J. *Pedagogický slovník*. 4. aktualizované vyd. Praha: Portál 2008. 322 s. ISBN 978-80-7367-416-8.
PŘADKA M., *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita 1999. 93 s. ISBN 80-210-2033-4.
18. RENOTIÉROVÁ M., LUDVÍKOVÁ L., KOL. *Speciální pedagogika*. 4. vyd. Univerzita Palackého Olomouc: Papírtisk, s.r.o. 2006. 313 s. ISBN 80-244-1475-9.
19. SLOWÍK J., *Speciální pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada 2007. 160 s. ISBN 978-80-247-1733-3.
20. VÁGNEROVÁ M., HADJ – MOUSSOVVÁ Z., ŠTECH S., *Psychologie handicapu*. Dotisk, Praha: Karlova Univerzita 1993. ISBN 80-7066-582-3.
21. VÁGNEROVÁ M., *Psychologie pro pomáhající profese*. 4. rozšířené vyd. Praha:Portál 2008. 807 s. ISBN 978-80-7367-414-4.
22. VÍTKOVÁ M., *Somatopedické aspekty*. 2. rozš. a přeprac. vydání. Brno: Paido 2006. 302 s. ISBN 80-7315-134-0.

Internetové zdroje

ANNOJMK [online]. [cit. 2011-01-20]. Dostupné z: <<http://www.annojmk.cz/Poradenstvi/Pravni/Uvod>>.

ASSOCIATION FOR EXPERIENTIALEDUKATION [online]. [cit. 2010-11-20]. Dostupné z: <<http://www.aee.org/>>.

BARÁK, J. *Klub naděje* [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: <<http://www.klub-nadeje.com/index.php?p=62>>.

CENTRUM PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ JIHOČESKÉHO KRAJE, o. s. [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: <<http://www.czpjkc.cz/?menu=hradec&sekce=&ns=ne>>.

CENTRUM PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ JIHOČESKÉHO KRAJE, o. s. [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: <<http://www.czpjkc.cz/files/prachatice.php>>.

1. CENTRUM PRO ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÉ JIHOČESKÉHO KRAJE, o. s. [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: <<http://www.czpjkc.cz/?menu=hradec&sekce=&ns=ne>>.

Dobromysl.cz [online]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné z: <<http://www.dobromysl.cz/scripts/detail.php?id=481>>.

Helpnet.cz [online]. [cit. 2010 -12-20]. Dostupné z:< <http://www.helpnet.cz/telesne-postizeni/sluzby/osobni-asistence> >.

CHARITA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dobrovolnické centru při diecézní charitě České Budějovice* [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: <<http://dobrovolnicb.cz/jina-dobrovolnicka-centra-v-ceskych-budejovicich/dobrovolnicke-centrum-adra/>>.

Jihočeský handiweb [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: <<http://handicap.webnode.cz/products/asociace-rodicu-a-pratel-zdravotne-postizenych-deti/>>.

KUBÍK, O. *EDUTAINMENT* [online]. [cit. 2011-4-16]. Dostupné z: <<http://www.edutainment.cz/cz/programy-pro-skoly--vzdelavaci-programy/kurz-zazitkove-pedagogiky/>>.

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE EXPRESIVNÍCH TERAPIÍ SPACE FOR ART THERAPIES. *Expresivní terapie* [online]. [cit. 2010-10-21]. Dostupné z: <www.expresivniterapie.org/asociace-dramaterapeutu-ceske-republiky.html>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Sociální služby* [online]. 27.4.2005 [cit. 2010 -12-20]. Dostupné z: <<http://www.mpsv.cz/cs/841>>.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných* [online]. [cit. 2010-12-15]. Dostupné z:<<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>>.

NEZISKOVÝ SEKTOR V ČESKÉ REPUBLICE [online]. [cit. 2011-01-20]. Dostupné z: <<http://www.czech.cz/cz/66483-neziskovy-sektor>>.

NICM [online]. [cit. 2011-20-1]. Dostupné z: <<http://www.icm.cz/nadace-a-nadacni-fondy>>.

OS – ATMOSFÉRA. *Zážitková pedagogika* [online]. [cit. 2010-09-27]. Dostupné z: <http://www.os-atmosfera.net/?id=zazitkova_pedagogika>.

SDRUŽENÍ POSTIŽENÉ DÍTĚ [online]. [cit. 2011- 4-16]. Dostupné z: <http://www.sdruzenipostizenedite.estranky.cz/clanky/kdo-jsme.html>>.

SDRUŽENÍ PRO TVOŘIVOU DRAMATIKU. *Dramatická výchova* [online]. [cit. 2010-10-21]. Dostupné z: < www.drama.cz/dv/index.html>.

VALDA, L. *Rozárka rodinné centrum* [online]. [cit. 2011-4-16]. Dostupné z: < <http://www.rozarka.com/index.php?stranka=home>>.

VITALION. *Poruchy čítí*. [online]. [cit. 2011-02-20]. Dostupné z: < <http://priznaky.vitalion.cz/poruchy-citi/>>.

ZA OBZOR. *Co je zážitková pedagogika*. [online]. [cit. 2010-09-29]. Dostupné z: <<http://www.zaobzor.cz/pedagogika>>.

8. Klíčová slova

Zdravotní postižení

Tělesné postižení

Zážitkově pedagogické učení

Zážitek

Nestátní neziskové organizace

9. Přílohy

Příloha 1. Ukázka dotazníku

Příloha 1. Ukázka dotazníku

Vážená paní/vážený pane,

jsem studentkou 3. ročníku, oboru Speciální pedagogika – vychovatelství na ZSF JU. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku. Tento dotazník slouží pro potřeby mé bakalářské práce na téma Zážitkově pedagogické učení a jeho realizace u osob s tělesným postižením. Cílem dotazníku je zmapovat nestátní neziskové organizace, které se věnují volnočasovým aktivitám v Jihočeském kraji a tyto aktivity nabízí osobám s tělesným postižením a po té zjistit zda realizují aktivity zaměřené na zážitek.

Děkuji Vám za spolupráci
Kateřina Plojharová
studentka ZSF JU

Identifikační údaje organizace:

Název:.....

.....

Sídlo:

.....

Kdo dotazník vyplnil:

.....

Hlavní poslání a cíle:

.....

1. Nabízíte osobám se zdravotním postižením volnočasové aktivity?

- a) ano
- b) ne
- c) pokud ne tak čím se zabýváte.....

2. Jaký druh zdravotního postižení je nejčastější u Vašich klientů?

- a) tělesné postižení
- b) sluchové postižení
- c) zrakové postižení
- d) mentální postižení
- e) kombinované
- f) jiné

3. Jaké volnočasové aktivity nabízíte?

-
4. Přizpůsobujete osobám s tělesným postižením jmenované aktivity?
- a) ano
 - b) pokud ano, tak jakým způsobem.....
 - c) ne
5. Pokud osoba s tělesným postižením chce, navštěvovat volnočasovou aktivitu musí mít osobního asistenta?
- a) Ano, z jakého důvodu.....
 - b) Ne
6. Víte co znamená pojem zážitkově pedagogické učení či zážitková pedagogika?
-
-
7. Považujete za vhodné zařazování programů rozvíjejících zážitkově pedagogické učení, a proč?.....
-
8. Využíváte ve volnočasových aktivitách:
- a) zážitkově pedagogické programy
 - b) jednotlivé prvky zážitkově pedagogického učení jako je zážitek, dobrodružství, dramaturgie, hra a reflexe (pokud některý prvek používáte, podtrhněte jej)
 - c) nevyužíváme zážitkově pedagogické prvky ani programy
9. Pokud využíváte ve volnočasových aktivitách prvky zážitkově pedagogického učení, tak jaké?.....
10. Vypište prosím, jaké programy zážitkově pedagogického učení realizujete:
-
-
-

.....
.....
.....

11. Využili jste nabídky organizace věnující se zážitkově pedagogickému učení jako je např. Prázdninová škola Lipnice?.....